

**ÇEVRE VE BÖLGESEL KALKINMADA
DİLOVASI ÖRNEĞİ ÇALIŞTAYI RAPORU VE EYLEM PLANI**

**Kocaeli - Ağustos, 2011
MARKA Yayınları Serisi**

İÇERİK

TABLolar LİSTESİ.....	4
KISALTMALAR LİSTESİ	5
SUNUŞ	6
1. NEDEN DİLOVASI?	11
2. DİLOVASI'NDA YAPILMIŞ GÜNCEL ÇALIŞMALAR	12
3. "DİLOVASI ÇALIŞMASI" SÜRECİ.....	14
4. DİLOVASI GENEL DURUM TESPİTİ	15
4.1. DİLOVASI MEVCUT DURUM TESPİTİ	15
4.1.1. Dilovası İlçesinin Kuruluşu	15
4.1.2. Dilovası'nın Tarihçesi	15
4.1.3. Dilovası'nın Coğrafi Yapısı	16
4.1.4. Dilovası'nın Kültürel ve Tarihi Yapısı	17
4.1.5. Dilovası'nın Yerleşim Yapısı	17
4.1.6. Dilovası'nın Ekonomik Yapısı	18
4.2. DİLOVASI SORUNLARI (GENEL)	22
4.3. DİLOVASI SORUNLARININ KATEGORİZE EDİLMİŞ HALİ.....	27
4.4. DİLOVASI'NA YÖNELİK HASSAS SAPTAMALAR.....	30
4.4.1. Fabrika Olmasa Dilovası Niye Var?	30
4.4.2. Sanayici ve Halk Anlaşmazlığı	32
4.4.3. Çocuk İşçiler	34
4.4.4. Kayıp Kent ve Kültürel Miras.....	34
4.4.5. Yokluk Kötülüktür	36
4.4.6. Konut Sorununa Çözüm (!): Kaçak Yapılaşma ve İşgal.....	37
4.4.7. Sosyal İlişkiler ve Kültürel Yapı.....	40
4.4.8. Kentin Aşiretleri ve Hemşehrilik Bağları.....	41
4.4.9. Eğitim Seviyesi ve Algısı	42
4.4.10. Örgütlenme ve Sivil Toplum.....	45
4.4.11. Kamu Personeli Sorunu.....	46
4.4.12. Beklentiler: Devletin Terazisini İyi Tutmak Lazım	47
5. DİLOVASI EYLEM PLANI.....	49
5.1. SORUN ALANLARI-TÜRLERİ.....	49
5.1.1. Çevre ve Planlama Sorunları.....	50
5.1.2. İdari Sorunlar ve Altyapı Sorunları	59

5.1.3.	Ekonomik Sorunlar	62
5.1.4.	Sosyo-Kültürel Sorunlar	66
5.2.	ÇÖZÜM YOLUNDA HEDEFLER	69
5.3.	GELECEĞE YÖNELİK ÇÖZÜM PROJELERİ	69
5.4.	SORUMLU ve İLGİLİ KURULUŞLAR.....	69
5.5.	PROJELERİN UYGULAMA SÜRECİ-ÖNCELİKLENDİRME.....	69
6.	DİLOVASI EYLEM PLANI SÜRECİ BAŞARI FAKTÖRLERİ	70

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: 2008 Yılında İlk 500'e Giren Kuruluşlar

Tablo 2: 2009 Yılında İlk 500'e Giren Kuruluşlar

Tablo 3: Dilovası'ndaki Aşiretler

KISALTMALAR LİSTESİ

- ÇED** : Çevresel Etki Değerlendirmesi
- DSİ** : Devlet Su İşleri
- DOSB** : Dilovası Organize Sanayi Bölgesi
- EKOSDER** : Ekoloji ve Sağlık Derneği
- İZAYDAŞ** : İzmit Atık ve Artıkları Arıtma Yakma ve Değerlendirme A.Ş.
- OSB** : Organize Sanayi Bölgesi
- STK** : Sivil Toplum Kuruluşları
- TOKİ** : Toplu Konut İdaresi Başkanlığı
- TÜBİTAK** : Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu

SUNUŞ

Önemli bir kavşak ve geçiş noktası olan Dilovası; son yıllarda artan sanayileşmeye bağlı olarak ortaya çıkan çevre kirliliği ve sağlık sorunları ile gündeme gelen bir ilçedir. İlçede yaşanan çevre ve sağlık sorunlarının kaynağını ve çözüm yollarını araştırmak üzere 2006 yılında Meclis Araştırma Komisyonu kurulmuş ve Dilovası ilçesinin sorunları hakkında rapor hazırlanarak alınması gereken tedbirler belirlenmiştir. Bugünkü haliyle “ıslah edilmiş” bir organize sanayi bölgesinin bulunduğu ilçede yaşanan çevre sorunlarının, ülke gündeminde yer alması, konunun tüm taraflarca yeniden değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır. Zira, Dilovası’nda yer alan liman işletmelerinin, fabrikaların ve deponi alanlarının doğal çevre, tarihi doku ve toplumsal sağlığa olan olumsuz etkilerinin yanı sıra; Dilovası’nda yaşanan kaçak yapılaşma süreci, hazine arazilerinin işgali ve göçle gelen grupların kent yaşamına katılma ve kamusal hizmetlere ulaşmada yaşadığı sorunlar, çözüm bekleyen başlıca konular olarak karşımıza çıkmaktadır.

Jeostratejik açıdan değerlendirildiğinde kavşak bir ilçe olma niteliği taşıyan Dilovası, bu hâkim konumu gereği, sanayi yatırımlarını ve göç gruplarını çeken bir odak konumunda olmuş ve bugünkü haliyle yeni değerlendirmelere ihtiyaç duyacak duruma gelmiştir.

Dilovası’nda yaşanan sıkıntılı süreçlerin aslında gelişmekte olan ülkelerde yaşanan sanayileşme süreçleri ile paralellik gösterdiğini ifade etmek yerinde olacaktır. Sanayileşme ile paralel olarak ortaya çıkan çevresel ve toplumsal sorunlar bir noktaya kadar doğal süreçlerdir. Ancak Dilovası’nda ortaya çıkan bazı sorunların ilçenin coğrafi özelliklerinden kaynaklanması, durumu daha da ağırlaştırmıştır. Dilovası birçok olumsuz sürecin birbirini takip etmesi sonucunda bugünkü tartışmalara sahne olacak duruma gelmiştir.

Sorunlar, sanayileşme ve göç ilişkisi bağlamında değerlendirildiğinde; Doğu, Güneydoğu ve Karadeniz bölgelerinden 1980’li yıllarda artan iç göç kentlerimize geniş kitleleri taşımış, ciddi bir nüfus ve sosyal yapı değişimine yol açmıştır. Yaşanan bu hızlı göç süreçleri kentlerdeki altyapı, konut, ulaşım, eğitim, sağlık ve istihdam sorunlarını daha belirgin hale getirmiştir. Sanayi bölgelerine göç eden grupların kentlerdeki önemli dayanakları ise çoğunlukla; akraba, aşiret ve hemşehrilik bağları olmuştur. Ancak söz konusu bağlar, içinde kimi zaman dayanışma kimi zaman da patronaj ilişkileri barındırmış ve ataerkil örgütlenmeler kaçınılmaz biçimde ön plana çıkmıştır. Bu noktada; kamu yönetimi açısından sosyal yükleri paylaşmak, toplum içerisinde dezavantajlı durumda olan ya da yaşam standartlarının

düşmesinden endişe duyulan grupları desteklemek, kente uyumu sağlamak ve kamusal hizmetlere erişimi kolaylaştırmak, temel insani ihtiyaçların karşılanmasında çözülmesi gereken öncelikli sorun alanlarıdır.

Kent mekanlarında ortaya çıkan marjinal gruplar, dezavantajlılar, hemşehrilik ya da kent aşiretlerinin yeni mekanizmalar karşısındaki durumları yalnızca bugünle değil, dün ile ilişkilendirilerek yorumlanmalıdır. Nitekim göç edenin bedeni yanında taşıdığı kültürel öğeleri ve göç sürecindeki melezlik kazanma durumları, konunun karmaşık yanını gösteren önemli kriterlerdir. Dilovası'na yeni bir kültürü taşıyanlar, aynı zamanda yeni bir kültür ve yaşamla ilişki kuranlardır. Bu yeni ilişki sürecinde devlet ve vatandaşlık ilişkilerinin anlamlandırılması ve birlikteliği ise bölgesel kalkınmanın anahtarı olarak değerlendirilmelidir.

Genel olarak bakıldığında Dilovası'ndaki sorunları;

- Sanayi faaliyetlerinden ve otoyoldan kaynaklanan çevre kirliliği,
- Tarihi dokunun yeterince korunamaması,
- Kaçak yapılaşma ve mekânda plansız büyüme,
- İşsizlik ve istihdam yetersizliği,
- Eğitim seviyesinin ve okullaşma oranının düşüklüğü,
- Kentleşme bilincinin eksikliği,
- Yeni sanayi tesisleri açma talepleri,
- Sosyal donatı imkânlarının yetersizliği,
- Mesleki eğitimin yetersizliği
- Kamusal hizmetlere erişimdeki sıkıntılar olarak sıralayabiliriz.

Özetle Dilovası'nda yapılan tüm çalışmalarda ortaya çıkan, sorunların çözülmesi ve tedbirlerin alınması aşamasında tüm paydaşlar tarafından kabul edilmesi gerekli olan en önemli konu, çözüm sürecinin tek bir paydaş ya da kesim tarafından uygulanamayacağıdır. Kamu kesiminin hem yerel hem merkezi teşkilatları, sivil toplum kuruluşları, yatırımcılar ve ilçe halkı başta olmak üzere ilgili tüm paydaşlar çözümlerin üretilmesinde ve hayata geçirilmesinde aktif rol oynamaları gerektiğini kabul etmelidirler.

Dilovası'nda gözlemlenen olumsuz süreçlerin bertaraf edilmesi ya da başka bir deyişle olumlu süreçlere dönüştürülmesi; ilçenin sürdürülebilir bir sanayi odağı olarak yeniden

kimliklendirilmesinin yanı sıra, sanayiye dayalı olarak gelişmekte olan ya da geliştirilmesi planlanan yeni alanlara da örnek olacaktır. Bu amaçla, Meclis Araştırma Komisyon raporunu tamamlayıcı nitelikte çalışmalar yürütülmüştür. Bu çerçevede, Kocaeli Valiliği ve Doğu Marmara Kalkınma Ajansı işbirliğinde sosyolojik bir saha ve raporlama çalışması yapılmış, merkezi ve yerel tüm paydaşların yer aldığı oldukça geniş katılımlı bir çalıştay organize edilmiştir.

Sonuç olarak, bu çalışmalardaki temel hedefimiz; sanayi ve kalkınma parametrelerinin birlikte çalıştırılmasının desteklenmesine, çevre bilincinin oluşturulmasına ve buna bağlı olarak toplumsal refah artışının sağlanmasına yönelik kararları üretmek ve uygulayıcı mekanizmaları tayin etmektir. “Daha temiz ve yaşanılabilir bir Dilovası için elele” parolasıyla kamu, sivil toplum ve sanayici işbirliğinde sorunların çözümü için çalışmak, en büyük mutluluk kaynağımız olacaktır. Çalıştayın Dilovası için arzu edilen hedeflere ulaşmada yardımcı olacağını umut eder, tüm katılımcılara ve emeği geçenlere teşekkür ederim.

Saygılarımla.

Ercan TOPACA
Doğu Marmara Kalkınma Ajansı
Yönetim Kurulu Üyesi
Kocaeli Valisi

GİRİŞ ve AMAÇ

Doğu Marmara Kalkınma Ajansı tarafından Türkiye'deki iç göç sürecinin sorunlu alanlarından biri üzerine kurgulanan bu çalışma; Dilovası İlçesi örneğinde sanayileşmenin fiziki ve toplumsal yapıda meydana getirdiği sorunları analiz etme ve bu sorunlara yönelik bir eylem planı üretme yolu ile ilgili tarafları bir araya getirerek çözüm projelerinin uygulanmasını koordine etme çabasıdır. Zira "Dilovası, kanser ovası" başlıklarının gazetelerde yer aldığı günleri biraz eskitmiş olmakla birlikte sanayi kaynaklı sorunların varlığını sürdürdüğü bir ilçe olma özelliğini hala korumaktadır. Bununla birlikte bugünkü Dilovası; kentsel yoksulluğun, alt sınıf mekânsallaşmanın ve aile içi şiddet konularının yaşandığı, Türkiye'deki iç göç hareketlerinin yol açtığı birtakım sosyal görünümlere ev sahipliği yapan bir mekân olma özelliğini devam ettirmektedir.

Dilovası, birçok alanda farklı sorunları olan ve mevcut sorunlarının birçoğunun birbiri ile eklemlenmiş ve kronikleşmiş olmasından dolayı, sorunların rasyonel bir şekilde tespiti ve çözüm önerilerinin oluşturulması açısından geniş bir bakış açısını gerektirmektedir. Dilovası çalışması; ilçenin sorunlarının fazlalığı ve çeşitliliği nedeniyle birden çok metot kullanılarak analiz çalışması yapılmasını ve bu çalışmalar sonrasında çıkan sonuçların bir araya getirilerek katılımcı ortamlarda nihai kararlara ulaşılmasını, çözüm yöntemi ile uygulama önerilerinin sahiplenilmesini gerekli kılmaktadır. Bu nedenle Doğu Marmara Kalkınma Ajansı Dilovası İlçesinde katılımcılık boyutu oldukça geniş olan, aynı zamanda sivil halkın ve ilgili tüm kurum ve kuruluşların söz sahibi olabildiği farklı yöntemlerle hazırlanmış çalışmaların nihai ürünlerinden oluşan bu raporu eylem planı ile birlikte sunmaktadır.

Doğu Marmara Kalkınma Ajansı'nın Dilovası için bu çalışmaları yürütürken güttüğü temel amaç: "Dilovası'nın sorunlarına kalıcı çözümler üretebilmek için çözüm odaklı projeleri ortaya koymak ve ilgili tüm tarafları bir araya getirerek projelerin uygulanmasını sağlamaktır."

Ayrıca, Doğu Marmara Kalkınma Ajansı, Türkiye Büyük Millet Meclisi Araştırma Komisyonu tarafından hazırlanan "Dilovası Beldesi'ndeki Sanayi Atıklarının Çevre ve İnsan Sağlığı Üzerindeki Etkilerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi" adlı raporu da inceleyerek, bugüne değin yapılmış olan tüm çalışmaların ortak bir akıl etrafında şekillenmesini ve ilçenin sorunlarına kalıcı bir çözüm bulunmasını hedeflemiştir.

Kavşak ilçe olma niteliği taşıyan Dilovası, hâkim konumu gereği stratejik bir özellik taşımaktadır. Kocaeli ve İstanbul arasında geçiş bölgesidir ve tarihsel süreçte bakıldığında da bu konumunun gücü görülmektedir. Dilovası'nın taşımış olduğu bu özellik, kendisine yönelen göç grupları için çekicilik oluşturmuş ve kontrol edilemez bir göç sürecine yol açmıştır. Nitekim artan nüfus karşısında sınırlı kalan kaynakların belirsizliğinden oluşan endişeyle birlikte, kentleri bir çıkış noktası olarak gören nüfusun kendi çözümlerini geliştirmeye çalıştıkları da sosyolojik bir gerçekliktir.

Bugünkü haliyle Dilovası, **birbirine dokunmayan** geniş bir bütün içinde sosyal adacıklardan oluşmuş bir toplumsal yapı görüntüsündedir. Kendi içine kapalı bu yapıların ortak toplumsal politikalar üretmede başarılı olamadıkları ve sorunlarıyla baş edemedikleri bilinmektedir. Nitekim **göç kimlikleri**; siyasal, kültürel, dinsel ve etnik bağlamlara göre şekillenen ve ortaya çıkan kimliklerdir. Diğer bir ifadeyle kimlik sorunu, yalnızca kültürel mirasla ilgili olmayıp, aksine siyaset ve **toplumsal değişimlerle** yakından bağlantılı olan bir konudur. Nitekim Dilovası mahallelerindeki fiziki yerleşim ve sosyal ilişkilerdeki etnik köken, kırsal-kentsel köken ve dini mensubiyete göre farklılaşmış **tabakalaşma biçimleri**, göç kimliklerinin yeni kurgulanış biçimlerini en iyi resmeden örneklerden birisidir. Bu tabakalar kendi aralarında **kapalı toplumlar** oluşturmakta ve bu yapılara karşı **çokkültürlülük** ve **kültürlerarasılık** projelerine acilen ihtiyaç duyulmaktadır.

Sonuç olarak, Kocaeli Valiliği ve Doğu Marmara Kalkınma Ajansı tarafından hazırlanan bu rapor, Dilovası'nda yaşanan sorunların tespiti, çözüm önerilerinin geliştirilmesi ve sürdürülebilir bir örnek sanayi kentine doğru sağlıklı adımların atılmasını hedeflemektedir.

1. NEDEN DİLOVASI?

- İlçenin sorunları birçok paydaşın görüş bildirmesini ve bir araya gelerek çalışmasını gerektirdiğinden dolayı Doğu Marmara Kalkınma Ajansı'nın koordinatör rolünün kilit bir rol olması gerçeğinden hareketle Dilovası İlçesi özelinde, bölgesel kalkınmayı hızlandırmak ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmak adına ivedi olarak çalışmaya gerek duymuştur.
- Mevcut üretim faaliyetlerinin ve ilçenin konumundan kaynaklanan sorunların vatandaşların sağlığını ve kentsel sağlık göstergelerini olumsuz etkilemesinden dolayı, kentteki yaşam kalitesinin yükseltilebilmesi ve bu sayede kentsel ve toplumsal sağlığın iyileştirilmesi konusunda ilerleme kaydedilebilmesi için Dilovası İlçesinde yoğun bir çalışmaya ihtiyaç olduğu aşikârdır.
- Birden çok kentsel sorunun bir arada uzun yıllardır yoğun bir şekilde yaşandığı ve çözümlenememekle beraber daha kötüye gittiği dönemleri de içeren bir ilçe olmasından ve çözüm projelerinin uygulanması ile birlikte örnek bir sanayi kenti olabilecek potansiyele sahip olmasından dolayı Dilovası, üzerinde çözüm üretilmesi ve yeni sorunların oluşmasını önleyici tedbirlerin geliştirilmesi gereken bir ilçedir.
- İstanbul ile Kocaeli arasında ileri düzey sanayi imkânlarına sahip olan bu ilçenin mekânsal ve fonksiyonel olarak sorunları çözülmüş bir şekilde değerlendirilebilmesi, bölgenin sosyal ve ekonomik anlamda dinamikleşmesini sağlayacaktır.
- Sorunları çözülmüş bir Dilovası, benzer durumdaki diğer yerleşim yerlerine de örnek bir model olabilecektir.

2. DİLOVASI'NDA YAPILMIŞ GÜNCEL ÇALIŞMALAR

A. TBMM Araştırması ve Komisyon Raporu

TBMM tarafından 2006 yılında Dilovası'ndaki sanayi atıklarının çevre ve insan sağlığı üzerindeki olumsuz etkilerinin belirlenmesi amacıyla, Anayasanın 98'inci, İçtüzüğü'nün 104 ve 105'inci maddeleri uyarınca bir rapor hazırlanmıştır.

Dilovası'nda yaşanan çevresel sorunların analiz edilmesi ve üst düzey yetkililer tarafından belirlenen çözüm önerilerini sunması nedeniyle söz konusu meclis araştırma komisyonu raporu bu eylem planına temel teşkil eden çalışmalar arasında yer almaktadır.

Bu rapor kapsamında Çevre ve Orman Bakanlığı, Türkiye Atom Enerjisi Kurumu, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Kocaeli Valiliği, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı gibi kurumlar tarafından görev alanlarına giren konularda araştırmalar yapılmıştır.

TBMM Araştırması ve Komisyon Raporu, Dilovası İlçesinde çevre kirliliğinin detaylı tespiti ve bu kirliliğin insan sağlığı üzerindeki etkileri konusunda kapsamlı bir analiz raporu olmanın yanı sıra, çözüm önerilerinin de geliştirildiği uygulamaya yönelik bir çalışma niteliğini de taşımaktadır. Bu çalışma süresince gerek Ankara'da gerekse Kocaeli ve Dilovası'nda yapılan 12 Komisyon toplantısının da bir sonucu olarak tespit edilen her bir soruna yönelik çözüm önerileri geliştirilmiş, çözüm önerilerinin sorumlu kuruluşları tanımlanmış ve çözümün zamanlaması planlanmıştır.

B. “İç Göç” Ana Teması ile Sahada Yapılmış Olan Analiz ve Bu Analizin Detaylı Raporu:

Dilovası ilçesinin toplumsal yapısının sosyolojik analizini hedefleyen bu rapor, temelde sanayileşmenin toplumsal ve fiziki yapı üzerinde meydana getirdiği değişimleri ve karşılıklı ilişkilerini insan ve mekân değişkenleri bağlamında irdelemeyi amaçlamaktadır. 1960'lı yıllardan sonra hızlı bir sanayileşme sürecine giren Dilovası, Türkiye ve dünya ölçeğinde önemli bir sanayi üretim merkezi haline gelmiş ve beraberinde çevre kirliliği ve kentleşme sorunlarıyla anılır olmuştur. Genel bir yaklaşımla rapor; Dilovası'ndaki sanayi kuruluşlarının çevre ve toplumsal yapıda meydana getirdiği değişiklikleri tespit etme, sanayici ve Dilovası halkı arasındaki tartışmalı alanları irdeleyerek birtakım öneriler sunma çabasıdır. Raporun amaç ve sınırlılıkları doğrultusunda Dilovası Kaymakamlığı, Belediye

Başkanlığı, Milli Eğitim Müdürlüğü ve Organize Sanayi Müdürlüğü'yle mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Muhtarlıklar, hemşehri dernekleri, vakıflar, dernekler, siyasi partiler yanında; sağlık ocağı, cami, taziye evi, kahvehane, lokanta ve market gibi kamusal alanda görüşmeler gerçekleştirilmiş ve ev ziyaretlerinde bulunulmuştur.

Çalışmanın sorgu alanları çerçevesinde mahallelerde yapılan görüşmeler **söylem analizi** (discourse analysis) ve **yorumsamacı** (hermeneutic) bir yaklaşımla görünen metinlerin arkasındaki metinleri, duyguları, aklı, taktikleri ve pratikleri anlamlandırabilmeye dayalı olarak irdelenmiş ve elde edilen veriler “kategorik bağlamsal çözümleme tekniğine” uygun olarak sınıflandırılarak raporlaştırılmıştır. Bu çerçevede öncelikli olarak görüşme metinleri, yazılı birer metin haline dönüştürülmüş ve sınıflaması yapılmıştır. Sınıflaması yapılmış metinler daha sonra, tematik olarak tanımlanmış ve kategoriler içerisindeki veriler uygun olan bölümler içerisine yerleştirilmiştir. Son olarak da veriler araştırmanın problemleri çerçevesinde işlenmiş ve bulgular analiz edilmiştir.

Dilovası ilçesinin sosyolojik özelliklerinin irdelenmesine yönelik olarak ele alınan bu rapor; 1 Kasım 2010 - 10 Ocak 2011 tarihleri arasında Tavşancıl, Turgut Özal, Fatih, Diliskelesi, Yeni Mahalle, Orhangazi, Mimarsinan, Cumhuriyet, Yeni Yıldız, Yahya Kaptan ve Kayapınar Mahalleleri'nde yapılan gözlem ve derinlemesine mülakatlara dayanmaktadır.

C. “Çevre ve Bölgesel Kalkınmada Dilovası Çalıştayı”

Geniş bir katılımcı grup ile 5 Mart 2011 tarihinde Kocaeli'nde gerçekleştirilen olan “Çevre ve Bölgesel Kalkınmada Dilovası Örneği Çalıştayı” kapsamında ortaya çıkan sorun tespitlerinin, bu sorunların çözümü için üretilen çözüm önerilerinin ve projelerin, bu rapor kapsamında yorumlanmış hali “Değerlendirme ve Sonuç” adındaki bir sonraki bölümde yer almaktadır. Bununla birlikte çalıştay süresince yorumsuz bir şekilde kayıt altına alınan tespitler ve önerileri genel başlıklar altında burada vermek; hazırlanan raporun rasyonelliğini ve gerçekçiliğini ortaya koyacağından önem arz etmektedir.

Ayrıca, çalıştay sırasında tutulan kayıtlara rapor içerisinde yer verilmesinin bir başka sonucu da; gündeme gelen çözüm odaklı projelerin birbirleri ile entegrasyonlarının sağlanması ve projelerin gerçekleştirilebilme olasılıklarının artırılması için ilave çalışmalara gereksinim duyulduğunun net bir şekilde gözlemlenebiliyor olmasıdır.

3. “DİLOVASI ÇALIŞMASI” SÜRECİ

Dilovası İlçesinin sürdürülebilirliğinin sağlanması ve kalkınmasına ivme kazandırılması amacıyla pek çok akademik ve profesyonel araştırma ve raporlama çalışması yapılmıştır. Bu çalışmaların; kamu, özel sektör ve üniversiteler ile sivil toplum örgütlerinden ilgili temsilcilerin katılımı ile bir eylem planına dönüştürülmesi amacıyla Kocaeli Valiliği ve Doğu Marmara Kalkınma Ajansı tarafından 2011 yılı Mart ayında bir çalıştay düzenlenmiştir. Bu çalıştay ile gerek Dilovası'nın sosyo-ekonomik ve çevresel problemlerinin tartışıldığı gerekse bu problemlerin çözümüne ilişkin yürütülmesi gereken faaliyetlerin ortak akılla ortaya konduğu ve tüm taraflarca bu çözümlerin benimsendiği bir platform ortamı oluşturulmuştur.

Dilovası'nda yaşanan problemlerin temelinde görev ve yetki dağılımı ile kurum-kuruluşlar arasındaki koordinasyon eksikliği yer almaktadır. Dilovası çalıştay; yerel ve merkezi tüm paydaşlarca farklı görüşlere sahip kitlelerin bir araya getirilmesinden dolayı katılımcılar tarafından önemli ve olumlu bir koordinasyon adımı olarak nitelendirilmiştir.

Çalıştay öncesinde Dilovası'nı konu alan araştırmalar incelenmiş, ilçede sosyo-ekonomik bir analiz raporu hazırlanmış ve Dilovası çalıştay düzenlenerek tüm fikirler derlenmiş; çalışma tüm kesimlere duyurulmuştur. Geline son aşamada izlenecek süreç; çalıştayın ilk yazılı ürünü olan bu eylem planının üretilmesini takiben; Dilovası paydaşları arasında eylemlerin uygulanmasının sağlanması adına koordinasyon faaliyetlerine devam edilmesidir. Eylem Planı'nın tüm paydaşlara ilanının ardından, bu planın geçerliliğini sağlamak amacıyla ilgili çalışmalar Kocaeli Valiliği'nin koordinasyonunda yapılacaktır. Komisyonların seçilmesi, komisyon faaliyetlerinin koordinasyonu ve izleme faaliyetleri de yine Kocaeli Valiliği tarafından gerçekleştirilecek olup komisyon çalışmalarında ilerlemenin raporlanması ve paydaşların ilerleme hakkında bilgilendirilmesi yapılacaktır.

4. DİLOVASI GENEL DURUM TESPİTİ

4.1.DİLOVASI MEVCUT DURUM TESPİTİ

4.1.1. Dilovası İlçesinin Kuruluşu

1955 yılında E-5 karayolunun bu bölgeden geçmesi Dilovası'nın jeopolitik değerini artırmıştır. 1964'te Marshall Boya, İzocam, 1969'da Çolakoğlu, Sümerbank, Nasaş, Olmuk-Sa, Lever-İş, Sedef Gemi ve sonrasında DYÖ, Basf, Sümerbank ve Kimaş gibi birçok fabrika bölgede faaliyete geçmiştir. 1960'lı yıllarda başlayan sanayileşme girişimleri beraberinde hızlı bir nüfus artışına yol açmış ve bugün 40.000'nin üzerinde bir nüfusa ev sahipliği yapan bölge konumuna gelmiştir.

31 Aralık 1986 tarih ve 19328 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 33202 nolu Karar ile Çerkeşli Köyü ve Muallimköy birleştirilerek Dilovası'nda bir belediye kurulması kararlaştırılmış ve söz konusu belediye 7 Haziran 1987 tarihinde yapılan belediye başkanlığı seçimlerinden sonra Dilovası Belediyesi adı altında hizmete başlamıştır. Daha sonra Yukarı Çerkeşli Köyü ile Muallim Köyünün daha sonra Dilovası Belediyesi'nden ayrılıp tekrar müstakil bir köy durumuna getirilmesi için bir referandum yapılmış; Çerkeşli Köyü ve Muallim Köy Haziran 1988 tarihinde İçişleri Bakanlığı'nın onayıyla Dilovası Beldesinden ayrılıp tekrar müstakil birer köy durumuna gelmişlerdir.

Dilovası İlçesi, 22 Mart 2008 Tarih ve 26824 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 5747 sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile kurulmuştur. İlçenin sınırları, Dilovası beldesi merkez olmak üzere Tavşancıl İlk Kademe Belediyesi'nin mahalleleri ile birleşmesi; Tepecik, Çerkeşli, Köşeler ve Demirciler köylerinin bağlanması ile belirlenmiştir. İlçenin nüfusu, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine göre 44.237'dir. Yüzölçümü 118 km² olup km² ye yaklaşık 267 kişi düşmektedir.

4.1.2. Dilovası'nın Tarihçesi

Dilovası, antik dönemde Bitinya bölgesine ve bir dönem Roma İmparatorluğu'na başkentlik yapan Nikomedia'nın batı bölümünde yer almakta ve Nikomedia Krallığı'na bağlı bir yerleşim yeri olduğu tahmin edilmektedir. Dilovası literatürde en çok Libyssa adıyla bilinmekte ve körfezin kuzey kıyısında 5 antik yerleşim yeri daha bulunmaktadır. Dakibyza (Gebze), Ritzion (Darıca), Niketiaton (Eskihisar), Charax (Hereke) ve Philokrene

(Bayramoğlu) diğer antik yerleşim yerleri olarak bilinmektedir. Bu yerleşim yerlerinin özelliği her birinin körfeze hâkim pozisyonda bulunuyor olması ve İstanbul'dan Anadolu'ya açılan yol güzergâhı üzerinde kurulmuş bulunmalarıdır.

Dilovası (Libyssa), tarihinde en önemli kişilerden biri olan Hannibal (Hanibal), M.Ö. 247 ile M.Ö. 182 yılları arasında yaşamış Kartacalı politikacı ve general olarak bilinmektedir. Hannibal, bütün zamanların en büyük askeri dâhilerinden birisi olarak kabul edilmektedir. Roma'nın en büyük düşmanı olarak 2. Pön Savaşı'ndaki başarılarıyla tanınmıştır. Ancak, kendini toparlayan Romalılar Kartaca'ya saldırınca, İtalya'da bulunan Hannibal Kartaca'ya dönerek Romalılarla son kez savaşmış ve yenilmiştir. Savaştan kaçan Hannibal, Kuzey-Batı Anadolu'da şu anki Kocaeli'nin bulunduğu Nikomedy Krallığı'na sığınmış ve bir süre Dilovası (Libyssa)'nda ikamet etmiştir. Sonrasında Romalılara teslim edileceğini anlayınca yüzüğünde taşıdığı zehri içmek suretiyle intihar ederek yaşamına son verdiğiinden bahsedilmektedir.

14. yüzyılda Osmanlı topraklarına katılan Dilovası (Diliskelesi), karşı kıyıda bulunan Karamürsel, Ereğli ve Hersek'e geçişlerde kullanılan bir güzergâhtır. Hersek Burnu'yla Diliskelesi arasında deniz mesafesinin çok kısa olması nedeni ile Bitinya, Roma, Bizans ve Osmanlı İmparatorlukları zamanında önemli bir yerleşim yeri olan İznik'e yüzyıllar boyunca en kısa ve hızlı yoldan ulaşımın sağlandığı noktalar olarak öne çıkmıştır. Ayrıca karşı kıyıda Hersek'te bulunan Helenopolis kentiyile birlikte körfeze geçişlerin kontrolünü sağlaması nedeniyle stratejik bir öneme sahiptir.

Dilovası'ndaki Libyssa Kalesi, Libyssa İskelesi (Diliskelesi) İmparator I. Justinian tarafından yaptırılmıştır. Dilovası, 1873 yılına kadar önemini korumuş bir bölgedir. İlçe içerisinde geçen İstanbul-Ankara karayolunun güney batısında, Dilderesi üzerinde yer alan tarihi köprünün (halk arasındaki adı Mimar Sinan Köprüsü-Diliskelesi Köprüsü) Mimar Sinan tarafından yapıldığı belirtilmektedir. Osmanlı döneminde yapılan köprülerin önemlilerinden birisi olan köprü, 45 m. uzunluğunda ve üç gözlüdür. Klasik Osmanlı köprülerinde uygulanan sivri kemer formlar bu yapıda kullanılmıştır.

4.1.3. Dilovası'nın Coğrafi Yapısı

Dilovası, Kocaeli'nin kuzeybatısında yer alan, sanayileşmenin yol açtığı tüm olumsuzluklara rağmen denizin ve yeşilin iç içe olduğu bir ilçedir. Kuzeyi ve batısı Gebze İlçesi, doğusu Körfez İlçesi, güneyi İzmit Körfezi ile çevrilidir. Dilovası, Gebze'ye 8 km., İzmit'e 25 km. uzaklıktadır. Tavşanlı Deresi de denilen Dilderesi yaklaşık 12 km.

uzunluğunda olup Dilovası sınırları içinden geçerek İzmit Körfezi'ne dökülmektedir. Üç tepenin arasındaki bir ovada yer alan Dilovası, adını bu ovoidan almaktadır.

Kuzey-güney doğrultusunda uzanan vadi tabanına oturmuş olan sanayi tesisleri ülkemizin önemli bir üretim merkezi olarak bilinmektedir. Ulaşım imkânlarının, ticaret merkezleri ile bağlantı kurmaya uygun olması, ilçede endüstrinin hızla gelişmesine sebep olmuştur. İlçe içinde barınan büyüklü küçüklü sanayi tesisleri beraberinde göç sürecini başlatmış ve 1987 yılında Dilovası Belde Belediyesi kurulmuştur. Bugünkü konumu itibariyle Anadolu yakasını Avrupa yakasına bağlayan deniz, kara ve demiryolları ağı Dilovası'ndan geçmekte ve ülkemizin önemli deniz limanlarından 8 tanesi ilçe sınırları içerisinde yer almaktadır. İstanbul'u İzmir'e bağlayacak olan otoyolun körfez geçişinin Dilovası sınırlarından geçecek olması ilçenin konumunu daha da önemli bir hale getirmektedir.

4.1.4. Dilovası'nın Kültürel ve Tarihi Yapısı

Dilovası sanayileşmenin getirdiği göç olgusunu yaşayan bir bölge olması nedeniyle farklı coğrafi bölgelerden gelen nüfusu içerisinde barındırmaktadır. Türk toplumsal yapısının zenginliğini günlük yaşam pratikleri içinde görmek olağan bir durumdur. Dilovası'nın tarihi zenginlikleri Libyssa Kalesi ve Libyssa İskelesi (Diliskelesi) Köprüsü, Mimar Sinan Köprüsü'dür. Bunların dışında ünlü Kartacalı komutan Hannibal'ın mezarının Diliskelesi'nin kuzeybatısında olduğuna ilişkin yabancı uzmanların iddiası bulunmaktadır.

4.1.5. Dilovası'nın Yerleşim Yapısı

Dilovası'nın ebruli zenginliğine karşın Tavşancıl ve Dilovası'na bağlı köyler daha homojen bir nüfusa ev sahipliği yapmaktadır. Etimolojik olarak Tavşancıl; tavşan avlamakta kullanılan yırtıcı kuş anlamında kullanılmaktadır (TDK, Türkçe Sözlük). Tavşancıl halkı 1960'lı yıllara kadar tarıma dayalı bir ekonomiye bağlı kalmıştır. Zeytin üretimine bağlı olarak beldede eskiden iki adet yağhanenin hizmet verdiği söylenmektedir. Cumhuriyetin öncesinde bağımsızlık mücadelesi veren ve İzmit bölgesinde Milli Mücadeleyi örgütleyen Yahya Kaptan'ın mezarı Tavşancıl'dadır. Tavşancıl bölgesi oldukça sakin ve yoğun olarak 'Manav' kökenli nüfusun yaşadığı, son dönemlerde ise Karadeniz bölgesi ve Bilecik'ten gelen vatandaşlarımızın ikamet ettiği bir yerdir. Dilovası'na oranla sanayi tesislerine olan uzaklığı ve denize olan hâkim konumu Tavşancıl'ı ikamet için rağbet edilen bir bölge haline getirmiş olmakla birlikte bugün bu özelliğini kaybetmiş ve Dilovası'nın genişleme alanı olarak düşünölmeye başlanmıştır.

2008 yılına kadar belde belediyesi olan Tavşancıl Mahallesi çoğunlukla emekli nüfusun ve huzur arayanların yaşadığı bir bölge olarak tanımlanmaktaydı. Mahallede arsa ve ev satış ilanlarının çokluğu dikkat çekicidir. Profesyonel mesleklere sahip isimlerin bir dönem Tavşancıl'ı yaşam alanı olarak tercih ettikleri bilinmektedir. Mahallede ticari imkânlar son derece sınırlı olup; halk, alışverişini mahalledeki birkaç esnaf ve çoğunlukla Hereke'den yapmaktadır. Özellikle mahalleli, Dilovası'nda alışveriş yapmak istememekte ve Dilovası huzurlu bir yer olarak tanımlanmamaktadır.

Mahalle sakinleri arasında yakın sosyal ilişkiler bulunmakta ve herkes birbirinden haberdar bulunmaktadır. Tavşancıl Mahallesi'nde çalışan memurlar bu bölgeyi huzurlu ve güvenli bulmakta ve burada ikamet etmektedirler. "Dilovası ya da Gebze'de de çalışabilirdim, puanım yetiyordu ama huzur istediğim için Tavşancıl'ı seçtim." ifadeleri çalışanlarının öne çıkarmış olduğu güven, asayiş ve huzur ortamının önemini ortaya koyması noktasında değerlidir. Tavşancıl bölgesinin diğer önemli bir özelliği sahip olduğu bitki örtüsünden dolayı sit alanı ilan edilmiş olmasıdır.

Dilovası'na Bağlı Köyler

- ***Çerkeşli Köyü***
- ***Tepecik Köyü***
- ***Köseler Köyü***
- ***Demirciler Köyü***

4.1.6. Dilovası'nın Ekonomik Yapısı

İlçe ekonomisindeki en önemli yeri sanayi teşkil etmektedir. Ülke ekonomisine ciddi katkıları olan demir-çelik, kimya, makine ve boya sanayi alanında faaliyet gösteren ulusal ve uluslararası pek çok firma Dilovası'nda üretim yapmaktadır. Söz konusu tesislerin önemli bir kısmı "ıslah" edilmiş sanayi bölgesi olarak tanımlanan Dilovası Organize Sanayi Bölgesinde(DOSB) üretim yapmaktadır. DOSB dışında altyapı çalışmaları tamamlanma aşamasına gelmiş ve kısmen üretime başlamış bulunan 4 adet OSB ile 1 adet sanayi sitesi (IMES) mevcuttur. İlçe sınırları içerisinde kalan köylerin kullanılabilir arazilerinin OSB kurulmak üzere kamulaştırılması neticesinde tarım ve hayvancılık geçim kaynağı olma özelliğini yitirmiştir.

Dilovası Organize Sanayi Bölgesi (DOSB)

Dilovası Organize Sanayi Bölgesi 300'e yakın büyük ve orta ölçekli sanayi kuruluşuna ev sahipliği yapan bir üretim merkezidir. Dilovası'ndaki çarpık yapılaşmanın önlenmesi, sanayi kuruluşları arasındaki koordinasyonun sağlanması, 4562 Sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu'nun sanayiciye sunduğu imkânlardan faydalanılması ve çevresel olumsuzlukların asgariye indirilmesi amacıyla, 1990'lı yılların başında Dilovası bölgesinin Organize Sanayi Bölgesi'ne dönüştürülmesi çalışmalarına Dilovası Sanayicileri Vakfı (DİSAV) öncülüğünde başlanmıştır. 22.01.1998 tarih ve 23238 sayılı Resmi Gazete'nin mükerrer sayısında Organize Sanayi Bölgesi ilan edilmiştir. Dilovası Organize Sanayi Bölgesi'nin (DOSB) tüzel kişiliği, T.C.Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından, 22.05.2002 tarih ve 204 sicil numarası ile onaylanmıştır.

Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü, 15 Ağustos 2002 tarihinde kuruluşunu tamamlayarak faaliyete geçmiştir. Dilovası Organize Sanayi Bölgesi yaklaşık 900 hektarlık sanayi alanını kapsamaktadır. DOSB, kuzey ve doğudan D-100 Karayolu ve Çerkeşli Köyü mevkiinde orman sahası ile batısında TEM bağlantısı, demiryolu taşımacılığına uygun bağlantıları, özellikle bölge sınırlarında bulunan 8 adet kuru ve sıvı yük tahmil ve tahliyesine uygun yüksek liman kapasitesiyle yatırımcılar için cazip bir OSB'dir. Dilovası OSB'de 193 tane sanayi kuruluşu faal olarak ülke ekonomisine katkıda bulunmaktadır. Dilovası OSB'de faaliyet gösteren firmalarda yaklaşık 20.000 kişi çalışmaktadır.

İlçedeki Diğer Sanayi Bölgeleri

İlçede dört yeni OSB alanı daha Sanayi Bakanlığı tarafından tescillenmiş ve kuruluş çalışmalarını tamamlamak üzeredir. Bu durum; Dilovası ilçesinin sanayi odağı olma özelliğinin yakın gelecekte daha da gelişeceğini göstermektedir. Kocaeli'nde bulunan 13 OSB'nin 5'i Dilovası ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır.

Yaklaşık 300 hektarlık bir alana yayılan ve makine, otomotiv yan sanayi, elektrik-elektronik sanayi ağırlıklı İhtisas Organize Sanayi Bölgesi olarak planlanan VI. İMES OSB; yaklaşık 510 hektarlık bir alana yayılan ve makine, makine yan sanayi, metal ve elektrik-elektronik sektörleri ağırlıklı İhtisas Organize Sanayi Bölgesi olarak planlanan IV. İstanbul Makine İmalatçıları OSB; yaklaşık 240 hektarlık bir alana yayılan ve kimya sektöründe ihtisaslaşması planlanan V. Kimya OSB (GEBKİM) ve kömür İhtisas Organize Sanayi Bölgesi olarak planlanan ve 78 hektarlık bir alana yayılan Kömürcüler OSB, ilçede

kurulumunu tamamlamak üzere olan OSB'lerdir. Ayrıca, ilçede OSB niteliğinde bir de Mermerciler Sanayi Sitesi yer almaktadır.

Tablo 1: 2008 Yılında İlk 500'e Giren Kuruluşlar

2008 yılı 500 Büyük Kuruluş Sıra No	2007 yılı 500 Büyük Kuruluş Sıra No	Firma Adı	Bağlı Bulunduğu Oda / Kamu
12	19	Çolakoğlu Metalurji A.Ş.	İstanbul
17	16	Unilever Sanayi ve Ticaret Türk A.Ş.	İstanbul
29	33	Diler Demir Çelik Endüstri ve Tic. A.Ş.	İstanbul
66	42	Assan Demir ve Sac San. A.Ş.	İstanbul
81	68	Tosçelik Profil ve Sac Endüstrisi A.Ş.	İskenderun
146	255	Demirsan Haddecilik San. ve Tic. A.Ş.	İstanbul
217	192	İzocam Tic. ve San. A.Ş.	İstanbul
238	202	Olmuksa International Paper-Sabancı Ambalaj San. ve Tic. A.Ş.	İstanbul
264	207	DYO Boya Fabrikaları Sanayi ve Tic. A.Ş.	Ege Bölgesi
293	262	Marshall Boya ve Vernik Sanayii A.Ş.	İstanbul
298	270	Polisan Boya Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Gebze
320	279	Dow Türkiye Kimya Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.	Kocaeli
347	338	Göktaş Yassı Hadde Mamülleri San. ve Tic. A.Ş.	Kocaeli
348	317	Akzo Nobel Endüstri ve Otomobil Boyaları San. ve Tic. A.Ş.	Ege Bölgesi
462	-	Güney Çelik Hasır ve Demir Mamulleri San. Tic. A.Ş.	Adana

Dilovası OSB (DOSB) karma OSB olup, bölgede ağırlıklı olarak metal ve kimya sektöründeki sanayi kuruluşları yer almaktadır. Bölge içinde 1970'li yıllarda kurulan ve Türkiye ekonomisine önemli ölçüde katma değer sağlayan sanayi tesisleri bulunmaktadır. Bölge TEM Otoyoluna ve D-100 Devlet Karayoluna direkt bağlantısı, içinden geçen demiryolu hattı, limanları ve Kurtköy Sabiha Gökçen Havaalanı'na yakınlığı ile özel bir

konumda bulunması; Gebze Petro Kimya İhtisas Gümrük Müdürlüğü ve Gebze Gümrük Müdürlüğü'nün faaliyetini bölge içinde sürdürmesi yatırımcıların yer seçiminde önemli bir rol oynamaktadır.

Organize Sanayi Bölgesi ilan edilmesine kadar olan dönem içinde, bölgede oluşan çarpık yerleşmenin, OSB kuruluşundan sonra düzeltilmesi ve sanayicilere daha iyi hizmet sunulması için çalışmalar devam etmekte olup bunların içinde en önemli sorunu çevre kirliliği oluşturmaktadır. Türkiye'de ilk defa bölgenin hava kirliliği haritasının çıkarılması için bilimsel kurumlarla ortak çalışmalara girilmiş ve her sanayi tesisinin ilave yatırımlarla önlemlerini alması sağlanmıştır.

Tablo 2: 2009 Yılında İlk 500'e Giren Kuruluşlar

2009 yılı Birinci 500 Büyük Firma Sıra No	2008 yılı Birinci 500 Büyük Firma Sıra No	Firma Adı	Bağlı Bulunduğu Oda
16	17	Unilever Sanayi Ve Ticaret Türk A.Ş.	İSTANBUL
20	12	Çolakoğlu Metalurji A.Ş.	İSTANBUL
35	29	Diler Demir Çelik Endüstri Ve Ticaret Anonim Şirketi	İSTANBUL
45	81	Tosçelik Profil Ve Sac Endüstrisi A.Ş.	İSKENDERUN
227	238	Olmuxsa International Paper-Sabancı Ambalaj San. Ve Tic. A.Ş.	İSTANBUL
241	217	İzocam Tic. Ve San. A.Ş.	İSTANBUL
244	-	Cvs Makina İnş. San. Ve Tic. Ltd. Şti.	GEBZE
48	264	Dyo Boya Fabrikaları San. Ve Tic. A.Ş.	EGE-İZMİR
252	298	Polisan Boya San. Ve Tic. A.Ş.	GEBZE
280	66	Assan Demir Ve Sac San. A.Ş.	İSTANBUL
311	293	Marshall Boya Ve Vernik Sanayii A.Ş.	İSTANBUL
366	320	Dow Türkiye Kimya San. Ve Tic. Ltd. Şti.	KOCAELİ
422	462	Güney Çelik Hasır Ve Demir Mamülleri San. Tic. A.Ş.	ADANA

4.2. DİLOVASI SORUNLARI (GENEL)

“Çevre ve Bölgesel Kalkınmada Dilovası Örneği Çalıştayı”nda katılımcılara Dilovası ile ilgili olarak tespit ettikleri sorunları ifade etmeleri söylendiğinde, aşağıda 87 maddeden oluşan liste ortaya çıkmıştır. Beyin fırtınası şeklinde gerçekleştirilen bu oturumda katılımcıların moderasyon sistematigi gereği 15 saniye içinde sadece sorunları ifade etmelerine müsaade edilmiştir. Katılımcılar tarafından ortaya koyulan sorunlar aşağıda hiçbir değişikliğe uğramadan sunulmaktadır.

1. Ciddi çevre sorunu var.
2. Ölçüm sistemlerinde güvenilirlik sorunu var.
3. Bu konuda bol bol çalışma yapan kurumlar var.
4. Konut açığı var (Tavşancı- Dilovası kömürcülük faaliyetleri nedeni ile konut açısından karşılanamıyor). Bu konuda tehditler var, ortadan kalkmalı.
5. İdari yapılanma çok hızlı geliyor. Çok kısa sürede kentsel büyüme gösterildi (15-20 yılda). Gelecek planlanmıyor.
6. Dilderesi, Dilovası dışından kirletiliyor.
7. 2006'dan sonra sanayi doygunluğu tespit edildi; komisyon çalışmasında ancak yatırımlar arttı.
8. 180-200 dönüm ağaçlandırma alanı var ama ağaç dikilmedi.
9. Eğitim düşük, öğretmenler burada kalmıyor, stajyerler çalışıyor.
10. Nüfus 50 bin, çalışanlarla birlikte 200 binlerde, sağlık kuruluşlarına ihtiyaç var.
11. 16 adet okul var ancak spor salonu eksik.
12. Sanayi kuruluşları yerel kişileri istihdam etmiyor.
13. Demir fabrikalarından çıkan tozlar mahalleleri rahatsız ediyor (kül-cüruf boşaltılması).
14. Sanayi yoğunluğu sağlık ve yaşanılabilirliği tehdit ediyor.
15. Hastane eksik.
16. Kentsel dönüşüm ihtiyacı var, rastgele gelişigüzel bir kentsel gelişim var, gecekondular çok.
17. Nitelikli işgücünü Dilovası'nda tutmak çok zor, yaşanabilir bir yer olarak algılanmıyor.

18. Adatepe Parkı'nın ağaçlandırılması gerekiyor.
19. Sağlık taraması yapılmıyor.
20. Sahildeki üretime dayanan sanayileşme, limanlaşmayı engelliyor.
21. OSB ve sanayi kuruluşları yerleşim yerleri ile iç içe.
22. Kuzeyde kurulmakta olan OSB'ler kalifiye eleman açısından eksik.
23. İşsizlik sorunu var. Üniversite mezunları Dilovası adından korkuyor. Halk ile iletişim kopukluğu var.
24. Üretim yapılan sanayi tesislerinin ve ham maddenin denetimi eksik. Depolanan kimyevi maddelerinin ne olduğu bilinmiyor.
25. Çocuk ve çevre sağlığı konusunda çalışmalara ihtiyaç var.
26. 2001 yılında doğan çocukların kakasında kurşun, kadmiyum gibi ağır metallerin varlığı tespit edilmiş. Hava kirliliği ile ilgili bu parametreler ölçülmeli. Gebze, Derince ve Dilovası'nda yaşayan kadınların çocuklarında ciddi oranlarda ağır metal tespit edilmiştir.
27. Yeşil alanlar, ormanlar sanayiciler tarafından zapt edilmiştir. Spor alanları, kültürel faaliyetler yerine sanayiye önem verildiği için hava kirliliği artıyor.
28. İşçi alımı Dilovası'ndan yapılmalı.
29. Yerel hayvansal ürünlerde de ağır metale rastlanmıştır.
30. Körfez geçiş projesi ve yapılan limanlar neticesinde sosyal donatı alanı kaldırıldı.
31. Orman arazileri sanayicilere 49-59 seneliğine kiralanıyor. Bu alanlar amaç dışı kullanılıyor, kamu hizmet binalarına verilmiyor.
32. Kocaeli Üniversitesi Kimya Mühendisliği Bölümü çalışmalarında, örnek olarak; kentte bir bina çatısında poli aromatik hidrokarbonların ciddi seviyelerde olduğu tespit edilmiştir. Bazı bölgelerde yağmur suyunda da ciddi kirleticiler ve aromatik hidrokarbonlar bulunmuştur.
33. E-5 etrafı sanayisizleştirilmeli.
34. Sağlıklı bilimsel araştırmaların ve analizlerin eksikliği var. Belediyece bir çalışma yapıldı: %57,7 1200.- TL altında gelire sahip, %17 oranında bir işsizlik var. Önemli bir kesim açlık sınırında yaşıyor.

35. Daha önce ağaçlandırma yapıldı ancak koruma yapılmadığı için etkisiz oldu.
36. Baca dışı kaynaklarda ölçüm yapılmıyor.
37. Açık saha hurda ve demir depolamadan kaynaklanan toz problemi kontrol altına alınmıyor.
38. Yerel halkın sanayice istihdam edilmemesi ile ilgili yapılan çalışmada sorunun eğitim seviyesinin düşüklüğü kaynaklı olduğu bulunmuştur. Sanayi ihtiyaçlarına paralel bir meslek yüksekokuluna ihtiyaç var.
39. Kuruluşundan bugüne kadar sanayiler de konutlar da kaçak yapıldı ilçemizde.
40. Batı kavşağı kadar doğu kavşağı da önemli; doğu kavşağı yetersiz.
41. Özellikle kış aylarında ciddi bir hava kirliliği var. Doğal gaz kullanılmamasının bunda büyük etkisi var.
42. OSB'lerde belediyenin söz hakkı yok.
43. Batı kavşağının yarısı Gebze'nin içinde.
44. Bir imar planına ihtiyaç var ve bir planlama başlamış vaziyette. Bir ölçüm izleme sistemi eksikliği var. Hava kirliliği aksi takdirde bilimsel olarak tespit edilemez. Sağlıklı çalışmalar yapılmadıkça bu kirliliğin kaynaklarının ne kadar nasıl bir katkı yaptığını bilemeyiz.
45. Bu bölge planlı bir hedefin ürünü değil.
46. Sanayileşmiş ancak sanayileşmeye uygun değil. Hava akımı durgun olduğu için yeterli dispersiyon yok ve hava kirliliği hava kilitlemesi neticesinde askıda maddeler havada kalmaktadır.
47. Halk da sanayici de sistemin mağdurdur. Karayollarının eksikliği nedeni ile sanayileşme denize yakındır.
48. Göçlerle gelenler de mağdurdur.
49. Sahiller doldurularak limanlaştırıldı. Ancak karayolu-deniz yolu lojistiği değerlendirilmeli.
50. Sadece Dilovası çanağı konuşuluyor. Etraf köyler de dikkate alınıp konuşulmazsa onlar da birer Dilovası olacak. Kent ve kültür bilinci oturmuş değildir.

51. Dilovası OSB'nin etrafında yerleşim bulunması problem teşkil ediyor. Yeni yapılan diğer OSB'lerinde yerleşime yakın olması problem.
52. Yapılan araştırmalar kamu ile paylaşılmıyor.
53. Sanayinin yanında arabalar ve motorlu taşıtlar da hava kirliliğine sebep oluyor. Taşıma ile ilgili denetleme yetersiz.
54. İçine kapanan, bölgesinde ötekileşen bir toplum oluşmakta
55. İnsan sağlığı ile ilgili olarak yapılan bilimsel araştırmalarda sosyo-ekonomik şartlar da dikkate alınmalı.
56. Çevre sorunları ile ilgili denetimlerin sorumlulukları için doğru politika ve doğru kurumlarla çalışmaya ihtiyaç var.
57. Gürültü kirliliği artıyor.
58. Metal-boya-kimya-petrokimya sektörü sebebiyle kimyasal riskler var.
59. Endüstriyel tesislerin varlığı ile çevresel ihtiyaçlar birlikte sürdürülebilir biçimde gerçekleştirilmeli.
60. OSB'ler kurulurken son derece planlı bir biçimde hareket edilmiştir. Sanayi arsaları dışındaki fabrikaların atıklarının takibi mümkün olmadığından buralardan kaynaklanan kirlilikleri göz ardı ediliyor. OSB'den çıkan her atık arıtılıyor.
61. Tehlikeli likit atıklar risk oluşturuyor.
62. Elektrik üretimi için kömür ile elektrik üretim tesislerinin yapılması planlanıyor.
63. Dilovası OSB'nin yasal altyapıları tekrar gözden geçirilmeli.
64. Yeraltında kimyasal atıklar var, bunlar çıkarılmalı.
65. 50 bin istihdam öngörüsü var. Yarısı çevrelerden olsa, 25 bin konut açığı ortaya çıkacak, bu yönden ihtiyaç var.
66. Önemli bir üretim ve lojistik merkezi Dilovası.
67. Çevre ve Orman Bakanlığı'nın 2010 verilerine bakarsak 2007'ye kadar hava ve su kirliliği açısından sorunlu bir bölgeydik. Ancak bundan sonraki çalışmalarla standartların altında emisyon kalitesi Dilovası'nda yakalandı. Hava kirliliği açısından bakıldığında alt sıralarda Kocaeli, su kalitesine bakıldığında da iyi yerlerde olduğumuzu görüyoruz. Burada öncelikli sorun plansız kentleşmedir.

68. Sağlık, çevre, işsizlik yanında eğitim ile ilgi sorunlar var. 60'ar kişilik sınıflar var. Okullar bir hapishane gibi yüksek duvarlar ile çevriliyor ve dikenli teller ile sarılıyorlar.
69. Sosyal yaşamın sürdürülebileceği yapılara, tesislere ihtiyaç var.
70. Demir taşımacılığı çok aktarmalı olduğundan toz açısından ciddi problemlere sebep oluyor.
71. Dilovası sanayi olarak yükümlülüklerini yerine getirmektedir. Ancak Dilderesi civar bölgelerden kirlenerek geliyor. Burada yapılan hayvancılık sebebiyle hayvanlar da risk altında.
72. 20-25 sene öncesinde denizimizi görmeye gelirlerdi. Ancak, şu anda denize dokunulmuyor, Dilderesi de aynı şekilde.
73. En büyük problem planlama hatası. Yapılmış olan sanayi alanların henüz %50'si faaliyete geçmiş durumda değil. Birinci sınıf tarım alanları sanayiye açılmış durumda. Taşımacılığın büyük kısmının burada yapılacağı kanısı yanlış.
74. OSB'de ilk defa çamur kurutma tesisi olan bir arıtma tesisi yapıldı. Çamurun %95 i kurutulup çimento sanayisinde yakıt yardımcısı olarak kullanılıyor.
75. Anne sütünde ağır metallere rastlanmıştır Dilovası'nda. Bu durum halkı endişeye sürükledi. Dilovası halkı ölüme mahkûm edilmiştir.
76. Bir tarafta işsizlik bir tarafta kalifiye eleman sorunu var. Halk ve sanayici karşı karşıya, bu iki grubun iletişimi artırılmalı, bu toplantıların devamı yapılmalı.
77. Arıtma deşarjı ile ilgili il müdürlüğü sorumlu, daha önce İSU bu konuda yetkiliydi, bu sorumluluk değişimi sorunlara sebep oluyor.
78. Diğer illere oranla Dilovası'nın çok kötü durumda olmadığı konusuna katılıyorum. Ancak yaşayan insan unsurunun düzeyine de bakılmalı, esas olarak yaşayan insan dikkate alınmalı.
79. Tüpraş'ın deprem sırasında yarattığı tehlike Dilovası'nda da söz konusu. OSB itfaiye altyapıları yetersiz.
80. İZAYDAŞ'ın çöp depolama alanı yerleşime çok yakın, koku problemi var. Depolama alanı buradan kaldırılmalı.
81. Merkezi ve yerel yönetimde yetki kayması var.
82. Bilimsel veri yetersizliği var.

83. Cürufların kontrolsüz biçimde çevreye ve denize dökülmesi
84. Denizin aşırı doldurulması
85. Tavşancıl Camisine kimse gelmiyor.
86. Çorap atölyelerinde kaçak çocuk işçi çalıştırılıyor.
87. Baz istasyonları yerleşimin içerisinde

4.3. DİLOVASI SORUNLARININ KATEGORİZE EDİLMİŞ HALİ

Sorunların tespiti aşamasından sonra, oluşturulan çalışma gruplarından en önemli gördükleri sorunları-akımları değerlendirmeleri istenmiştir. Aşağıda Dilovası'nın "Öncelikli Değişim Gündemi" yer almaktadır. Oluşturulan eylem planında yer alan birçok faaliyet alanı Dilovası paydaşlarının aşağıda sıralanan görüşlerine bağlı olarak ortaya çıkan konuların sistematize edilmesinden ve bu alanlara yönelik çözüm projelerinin oluşturulmasından ortaya çıkmıştır.

1) Çevre kirliliği sorunları

- Çevre kirliliğine neden olan iç ve dış etkenler,
 - Hava kirliliği: Baca dışı kaynaklar (açık depolama, kömür-hurda sahaları, egzoz gazları, cüruf depolama). Bacalı sanayi yoğunluğunun düşürülmesi,
 - Trafikten kaynaklanan çevre sorunları,
 - Görüntü kirliliği,
 - Gürültü kirliliği (Sanayi koşullarından),
 - Gebze çöp deponi alanı. İZAYDAŞ depolama sahasının yerleşim bölgesine, yakınlığının getirdiği problemler
 - Kömürcüler ve diğer OSB'ler,
 - Dilderesi'nin kirliliği,
 - Dilovası'nın Kocaeli'nin bir atık bölgesi olarak kullanılması,
 - Yeni Yıldız Mahallesi,
 - Yeni sanayi alanlarının açılması,
- Çevresel araştırma ve kontrollerin yetersizliği,
 - Çevreyi öncelikle kirleten fabrikalarının tespit edilmesi. Arıtma tesisinin sanayi uygunluğu tespiti,
- Halk sağlığı üzerindeki etkileri, çevre üzerindeki etkileri,
- Meclis Araştırma Komisyonu kararlarının bir kısmının hayata geçirilememesi.

2) **Bilgi kirliliği**

- Halk sağlığını etkileyen maddelerin ölçümünün sağlıklı yapılması,
- Halkın doğru bilgilendirilmesi,
- Kamu kurumlarında toplanan verilerin, sorunların tanımlanmasında kullanılmaması,
- Halk sağlığı verilerinin güvenilirliği.

3) **Denetim ve Yasal Çerçeve/Yetki Karmaşası**

- Güven problemi ve denetim eksikliği,
- Yerel yönetimlerin denetimi ve kontrol yetkisinin artırılması,
- Denetim ve sanayi denetimlerinde yetki karmaşası,
- Konut ve sanayi tesislerinin iç içe olması,
- Yerel yönetimlerin sanayi bölgelerini denetlenmesi önündeki engeller,
- Dilovası OSB'nin yasal alt yapısının tekrar gözden geçirilmesi.

4) **Plansız kentleşme ve sanayileşme**

- Kentsel dönüşüm ihtiyacı,
- Dilovası kent imar planının mevzuata uygun olmaması,
- OSB'lerin merkezi planlanmasında yerleşim bölgelerinin meteorolojik, iklimsel akarsu ve benzeri özellikleriyle kentleşme durumunun dikkate alınmaması,
- Çarpık yapılaşma (konut, sanayi),
- Yeni OSB'lerin kent kimliğini tehdit etmesi,
- Toplu konut ihtiyacı,
- Sanayi/kent iç içe,
- Orman ve 2B alanlarının belirlenmesi,
- Dilovası giriş ve çıkışlarından kaynaklanan sorunlar,
- Çarpık yapılaşmanın tehdidi,
- Kentleşme bilincinin eksikliği,
- Tarihi dokuların ortaya çıkarılması,
- Fatih ve Yeni Yıldız Mahallelerinin durumu,
- Elektrik enerjisine dair altyapı eksikliği,
- Doğal gaz altyapısının tamamlanması,
- Bölgedeki sanayileşme kapasitesinin yeterliliği dikkate alınarak hassas bölge ilan edilerek yeni sanayi tesislerinin kurulmasına izin verilmemesi.

5) **Bölgedeki sosyo-ekonomik sıkıntılar**

- İşsizlik ve istihdam,
 - İşsizlik, kalifiye eleman sorunu,
 - Sanayinin eğitilmiş işgücü ihtiyacı.
- Sosyal entegrasyon sorunu
- Göç olgusu,
- İlçe halkının ekonomik gelişmişliğinin yetersizliği, yaşam standardının yükseltilmesi,

6) **Sosyal yaşam eksikliği**

- Sosyal-Kültürel altyapı eksikliği (tesis, personel),
- Sosyal donatı eksikliği. Yeşil alan ve sosyal tesis eksikliği,
- Kent insanının denize ulaşamaması,

7) **Eğitim**

- Derslik yetersizliği,
- Branş öğretmenleri eksikliği (sözleşmeli öğretmen dahi yok),
- Derslik sayısı ve eğitim personelinin yetersizliği,
- Kalifiye eleman yetiştirecek okul eksikliği,
- Ara eleman eğitimi,
- Okullarda hijyen eksikliği.

8) **Sağlık eksikliği**

- Sağlık hizmetlerinin yetersizliği,
- Yeterli sağlık birimlerinin eksikliği,
- Sağlık taraması eksikliği (bilgi kirliliği),
- Nüfusa göre yeterli doktor ve hastane eksikliği,
- Sağlık konusunda seminer, eğitim çalışanları, vs. eksikliği.

9) **Sanayi**

- Yerleşim –organize sanayi bölgesi ayrışımı,
- OSB’lerin lojistik ihtiyaçlarını karşılayacak ticari alanların eksikliği,
- Temiz üretim teknoloji eksikliği,
- Sanayi kapasitesi.

10) **Güvenlik**

- İtfaiye ve acil durum planlamaları,

- Acil durum müdahale ihtiyacı.

4.4. DİLOVASI'NA YÖNELİK HASSAS SAPTAMALAR

İç göç ana teması ile saha çalışmaları neticesinde hazırlanan raporda, klasik mevcut durum tespitinden öte, Dilovası'nın yaşayan dinamik durumu ile ilgili saptamalar aşağıdaki başlıklar halinde verilmektedir. Bölümlerde aralarında *italik* olarak “tırnak içinde” verilmiş olan metinler saha çalışmasında elde edilmiş görüşme kayıtlarının birebir dökülmüş hali olup, bu rapor kapsamında yahut çalışmanın esası gereğince hazırlayıcıların görüş ve önerilerini yansıtmadığı gibi onlar açısından herhangi bir hukuki sorumluluk yahut taahhüt ifade etmemektedir.

4.4.1. Fabrika Olmasa Dilovası Niye Var?

Dilovası'ndaki sanayicinin Dilovası'nın sorunlarına bakışı oldukça provokatif anlamlar içermektedir. Sosyoloji literatüründe kullanılan “**kurbanı suçlamak**” (blaming the victim) üzerinden ilerletilen savunmalar sanayicinin zihin yapısını anlamada anahtar roldedir. İlk biz geldik savunusu içerisinde yapılan mekân savunusu karşıtlık üretmede kullanılabilecek yumuşak alanlardır. Nitekim Dilovası Belediye personeli de sorunlara ilişkin olarak rahatlıkla “burası bizim” söylemini kullanmaktadır. Bu manada sanayici ve Dilovası sakinleri arasındaki **iletişim dilinin çözüm amaçlı kullanılmadığı** söylenebilir.

**Halkın söylediklerini dikkate almıyoruz. Taraflı ve eksik konuşuyorlar. Sanayici Dilovası'na geldiğinde 1969'da burada tek bir ev yoktu. En yakın yerleşim yeri Çerkeşli Köyü idi. Ve uzaklığı 12 km.'dir Dilovası'na. Dilovası Çerkeşli Köyü Aşağı Mahalle diye geçmektedir. Dilovası 1987 yılında belde olmuştur. 1970'li yıllardan sonra hazine ve orman hazinelerine gecekondular yapılmaya başlanmıştır.*

Diğer yandan sanayici, çevre kirliliği kaynaklı sorunları yasal mevzuat eksikliği ve kuruluşta yaşanan sorunlara bağlamaktadır.

Dilovası'nda çarpık bir sanayileşme yaşandı. Farklı firmalar istedikleri tesisleri kurdular. Dilovası'nda çok farklı iş kollarında üretim yapan firmalar var şimdi. **Yasa yoktu o zamanlar. Çevre Kanunu yoktu. 1992 yılında çıktı. Çevre, Sağlık Bakanlığı'na bağlı bir birimdi. Dilovası 1987 yılından sonra yoğun göç almaya başladı. 1990'larda Dilovası Sanayiciler Vakfını oluşturduk. Sosyal hizmet ve sosyal kültürü desteklemek için.*

Uzun bir süre Türkiye gündemini oluşturan **Dilovası ve Çevre Kirliliği** sorununun çözülmüş gibi gösterilmesi hala tartışma konusudur. Zira görüşülenlerin ifadelerinde yer alan,

geceleeri fabrika bacalarından kirli gazların salındığına ilişkin olarak belirtilenler, bazı günler bölgede somut bir biçimde görülen siyah dumanlar ile kendisini haklılaştırmaktadır. Buna karşın sanayicinin savunusu dikkat çekicidir:

Dilovası mevcut tesisler, fabrikalar varken sanayi bölgesi ilan edilmiş ıslah edilmiş bir bölgedir. 2007 yılında hava kirliliği sorunu büyük ölçüde bitmiştir. 24 saat ölçüm yapan cihazlar var. Arıtma tesisi var. Ulaşım ve enerji sorunu çözüldü. Bölgede en sorunlu iki bölge Fatih ve Yıldız Mahallesi. **Fatih Mahallesi orman arazisi işgalcisi 2/B işgalcisi. Fatih Mahallesi'ne bir şey yapma şansı yok. **Yıldız Mahallesi'nde** birkaç aile ile anlaşıp ev yıkımı yaptık. Yıldız Mahallesi sanayi bölgesinin içine alacağız. Kentsel dönüşüm Yıldız için uygun. Yıldız Mahallesi sanayi bölgesinin içinde kalıyor. **“Vatandaşın suçu yok, devlet yaptırmasaydı evleri, suçlu devlet”***

Sanayicinin kendinden kaynaklı olarak değerlendirebileceği sorunlar var iken, OSB içinde ya da yakınındaki mahallelerin yasal konumlarını sorgulaması farklı bir bakış açısidir.

Dilovası'ndan işçi çalıştırıyoruz. **Nitelikli işçi yok. Kalifiye sorunu var. İşe almıyorlar diyen kim. Niteliğine bakmak lazım. Bir elektrik teknisyeni ihtiyacımı bölgeden karşılayamadım. **Sahiller işgal altında söylemi yanlış.** 1 m² yer için hazineye 22,5 TL kira bedeli ödüyoruz. Devletin kiracıyız. Dış ticaretin % 6,7'si Dilovası'ndan. 2 – 2,5 milyar dolar ihracat yapıyor.*

Sanayicinin Dilovası'ndan işçi çalıştırılmadığına ilişkin savunusu haklılık payı taşımaktadır. Nitekim OSB içindeki fabrikaların iş ilanları incelendiğinde Dilovası'nda çalışmış olmak aranan nitelikler arasında yer almaktadır. Sanayiciye göre Dilovalılar özellikle nakliye, temizlik ve inşaat işlerinde istihdam imkânı bulabilmektedir. Ağrılılar en fazla istihdam imkânı bulan grup olarak yer almaktadır ve bu durum Dilovası'ndaki Ağrılı nüfusla paralellik göstermektedir. Ancak sanayicinin yaptığı şu vurgu dikkat çekicidir. **“OSB artık kendi kendini yönetiyor. Belediyenin üzerimizdeki etkisi zayıfladı istihdam konusunda”** ifadesi geçmiş anlamlandırma bağlamında kıymetlidir.

Diğer taraftan, sahiller işgal altında eleştirilerini yapanların yasal izinler karşısında söyleyebilecekleri fazla bir şey bulunmamaktadır. Ancak, yasal izinlerin nasıl kullanıldığı ve çevreye ilişkin ne tür getirilerinin olduğu tartışma konusu yapılabilir. Özellikle çevre kirliliği kaynaklı gösterilen kanser vakalarının yalnızca fabrika kaynaklı olamayacağına ilişkin olarak sanayicinin ortaya koyduğu savunu dikkat çekicidir. **“Kanser ölümleri abartıldı. Pazarda**

satılan ürünler daha sağlıklı”, “Medya, Dilovası haberlerini çarpıtıyor” söylemleri sanayicinin algısını ortaya koyan görüşler olarak değerlendirilebilir.

4.4.2. Sanayici ve Halk Anlaşmazlığı

Dilovası’nda ikamet edip kendileri ile görüşme yapılanlar tarafından gösterilen en büyük sorun Organize Sanayi Bölgesi’ndeki fabrikaların Dilovası’nda oturanları istihdam etmediğine ilişkin olarak ortaya konan eleştirilerdir. Sanayicinin halkı istemediği, elde edilen zenginliğin paylaşılmadığı, etnik ayrımcılık yapıldığı ve halkın başka bir yere taşınmasının istendiğine ilişkin ifadeler görüşülenlerce sıklıkla dile getirilmektedir.

**Sanayici Dilovalı’yı kabul etmiyor. Dilovalı’ya karşı ayrımcılık yapıyor. *Dilovası, Türkiye’nin ticari ve ekonomik kalbinin attığı bir yer. Buna karşın işsizlikle bağlantılı yoksulluk durumu ilçenin kaderi haline gelmiş. *Dilovalı sanayici ayrımcılık yapıyor. Kurumsal politika olarak Dilovalılar işe alınmıyor. *Sanayici, milliyetçi reflekslerle yaklaşıyor.*

Görüşülenlerin yönelttiği eleştirilerden birisi de, OSB’nin kuruluşu ve işleyişine ilişkin olarak ortaya konan görüşlerdir. Belediye yönetiminin bu noktada OSB’nin yasallığı ve limanların işleyişine ilişkin belirgin karşı çıkışları görülmektedir. Hali hazırda *“buranın çocukları şimdi iktidar”* söylemi aracılığıyla Dilovası’nın sahip olduğu tüm alt ve üst yapı kullanılarak sanayiciye karşı denge sağlamaya çalışılmaktadır.

**Dilovası OSB 2002 yılında sonradan devşirme olarak kuruldu. Bu tarihe kadar sanayici Dilovası ile iyi geçiniyordu. OSB’ye döndükten sonra belediye ile ilişkileri sınırlı. Belediyenin DOSB’u denetleme yetkisi yok, OSB’nin içinden geçen dere ile ilgilenemiyoruz, OSB yönetimi biz ilgileniriz diyor, mevzuata göre sorumlu onlar ancak ilgilenmiyorlar. OSB’lerin yetkileri çok fazla. Sanayici bize, karşı cephe aldı. Eski belediye başkanlarını desteklemişlerdi. Limanlar üzerinde belediyeye yetki verilse, belediyenin çok yüksek finansman kaynağı olur, ancak hükümet sanayicinin yanında yer alıyor. *Yabancı sanayici Türkiye’yi Dilovası üzerinden görüyor. Sabiha Gökçen’e geliyor, otomobille fabrikasına giderken tek gördüğü yerleşim yeri Dilovası. Dilovası bu açıdan önemli.*

Dilovalıların ekonomik konumlarının sorumlusu ve Dilovası merkezli sosyal sistemle entegre olamama hallerini mevcut sanayinin elde ettiği kar ve katma değerle bağlantılı

düşündükleri görülmektedir. Bir anlamda görüşülenler sanayi ve çevre kirliliğine ilişkin eleştirilerini maddi çıkarlar üzerinden kurgulamaktadır.

**Fabrikalar en büyük sorun. Pisliğini çekiyoruz, rantını yemiyoruz. İşe almıyorlar. İşsizlik var. İnşaat işlerinde, amelelikte çalışıyoruz. *3 yıl önce KO-MEK geldi. Sanayi gece kirliliği yayıyor. Fabrikalar müteahhit kullanıyor. Müteahhit dışarıdan işçi getiriyor. *Otobanı, deniz yolu, demir yolu, hava yolu olan bir organize sanayi bölgesi burası. Sanayici, bu halkın buradan gitmesini istiyor. Dilovası ciddi bir depolama alanı. Kimyevi depolama bölgesine dönüştü. Hiçbir ülke % 8 üretim ve karı göz ardı edemez. Sanayici bize karşı güçlü.*

**Fabrikalar bizi işe almıyor.* Çocuklar, Dilovası'nda iş bulamıyor, Tuzla ve Gebze'ye gidiyorlar. Burada kalanlar genelde esnaflık yapıyorlar. *Müteahhitlere bırakılıyor artık işçiler. Fabrika 50 işçiye ihtiyacım var diyor, işi müteahhide veriyor. Müteahhit de 500 lira veriyor, Ağrılı hemşehrisini alıyor işe. *Dilovası ikametlilere iş vermiyorlar. İnsanlar ikamet değiştiriyor bu nedenle. Sanayici bilinçlenmiş halk istemiyor. İşe alınanlar ise ancak taşeronlarda çalışabiliyor. Tazminat ödemedi çıkartıyorlar.*

Görüşülenlerin sıklıkla belirttiği istihdam imkânı bulamama, istenmeme, ayrımcılık yapıldığına ilişkin eleştiriler, Dilovası'nın diğer sakinleri tarafından farklı bir yorumla ifade edilmektedir.

**Fabrikalardaki doğu kökenli işçiler birliktelik üretiyorlar. Ortak karar alırlar kendi aralarında. Vardiya amirine karşı geliyorlar. *İşverenin suçu yok, Dilovaltı işe almamakta. Zamanında belediyeden çok adam almışlar, sorun yaşamışlar. *Adamlar çalışmayı bırak, çalışana engel olmuş. İşveren ne yapsın? İşveren İstanbul'dan İzmit'ten Sakarya'dan servis kaldırıyor, Avcılardan servis kaldıran var ama yine de Dilovaltı işe almıyorlar. Omo fabrikası Okmeydanı'ndan servis kaldırıyor. *Fabrikalar Dilovası'ndan işçi almıyor. Belediye referansı ile girenler çalışmadı. *Değişime açık değiller. Sorun yalnızca sanayiciden kaynaklanmıyor. Nitelikli, meslekli nüfus iş bulabiliyor fabrikalarda. *Türkiye'de 1 milyon kaçak işçi çalışıyor. Demek ki bazı insanlarımız iş beğenmiyor. Dilovası işletmelerinde kaçak işçi var.*

Alandan elde edilen verilere göre Dilovası'ndaki işsizlik oranının yüksek olduğu görülmektedir. Ancak temel sorunlardan birisinin kalifiye eleman sorunu olduğunun belirtilmesi gerekmektedir. Doğu kökenli vatandaşlara karşı sanayicinin takınmış olduğu tavrın arkasında yatan nedenlerden birisi, fabrika kültürüne ve sürekli çalışma

alışkanlığına olan yabancılıktır. Öte yandan doğu kökenli bazı vatandaşların verilen asgari ücretleri beğenmediği de gerçektir.

4.4.3. Çocuk İşçiler

Dilovası'ndaki yasal olmayan küçük atölyeler sorunu ayrı bir görünüm ve tartışma konusudur. Kayıt dışı üretim ve istihdamın yanında kız ya da erkek küçük yaştaki çocukların **çorap atölyelerinde** çalıştırıldığı bilinmektedir. Özellikle Turgut Özal ve Orhangazi Mahalleleri'nde yapılan bu tip üretimler üzerinde durulması gereken bir alandır. Görüşülenlerin atölyeler ve çocuk işçiliği konusunda sessiz kalmayı tercih etmeleri ve fazla konuşma yanlısı olmamaları yaşananlar üzerinde sağlanan ittifakı gösterici bir nitelik taşımaktadır.

Hiçbir tabelanın olmadığı, depo görüntüsündeki atölyeler adeta **sessiz üretim merkezleridir**. Dahası çocuklar evin gelirini sağlayan aktif gelir getirici işçiler olarak çalışırken, çocuğun çalışması aileler tarafında **zorunluluk** olarak görülmektedir. Kamusal alana çalıştırılmaya gönderilen çocukların karşı karşıya kalacağı tehlikeler ilerleyen süreçte önemli sosyal problemlere kaynaklık etmektedir.

4.4.4. Kayıp Kent ve Kültürel Miras

Görüşülen kişilerin farklı eleştirilerinin yanında Dilovası'nı sanayi kenti olarak tanımlamaları rasyonel bir tutum içerisinde olduklarını göstermektedir. Fakat bu kabulün ardından yapılan çevre tahribatı ve kültürel mirasa ilişkin eleştiriler haklı olmakla birlikte sanayiciye karşı yapılan bir kurgu ve savunma alanı olarak da belirmektedir. Bununla beraber ilçenin sahip olduğu kültürel mirasa ilişkin bilimsel araştırma yapılması en azından devam eden tahribatların önlenmesi açısından önleyici olabilecektir.

Burası sanayi kenti kabullenmek lazım. **Kimyevi depo kenti burası. İlçe Nuh Çimento, IMES ve Dilovası olarak çevrelenmiş. (.....) tarihi iskele üzerine kurulu. (.....) da öyle. **Hanibalın** mezarına ulaşma çabası var. Bu bölgede **kayıp iskele** var. **Donanma kayıtlarında** var bu. Poliport bu iskelenin üzerine kurulu. Efesan, Solventaş, Altintel, Yılport, Çolakoğlu yan yana. Plajı dolduruyorlar. Devlet alacağı paraya, vergiye bakıyor. (.....) yalnızca demirle büyümemiştir.*

Görüşülenlerin ağız birliğiyle ifade ettikleri Adatepe'nin tarihi bölge olma durumu üzerine gidilmesi gereken bir alandır. Belde limanı üzerinde yapılan teknik gezilerde eski kalıntıların varlığının bizzat **bulgulanmış olması** söylenenleri haklılaştıran etkenler olarak yer almaktadır. Dahası sanayi bölgesinin sınırlarının çevrelenmiş olması ve bu konuya ilişkin olarak sanayi bölgelerinde fazla araştırma yapamama sonucunu doğurmaktadır.

**Adatepe'de mağara vardı. Biz 57 metre derine yürüdük. Karanlık olduğu için ilerlemedik. Kabartma var tavanlarında. Yılportun altından çıkıyor, Dil deresinin altından geçiyor *(.....) denizi dolduruyor. Beldesan limanının üzeri sit alanı. Adatepe'de Anibal'ın mezarının olduğu düşünülüyor. Anibal'ın mezarı Adatepe ve Diliskelesi arasında. Kocaeli Üniversitesi'nde yapılmış bir araştırma var. Arkeologlar çalıştı. *Çolakoğlu ve Polisan'ın olduğu bölge büyük ihtimalle, Çerkeşli Köyüne kadar tarihi bölge. (.....) doğaya zarar veriyor. Haddehanedeki sıcak suyu denize veriyor, denizi dolduruyor. Adatepe'de mağara var. Sanayici ondan burada yerleşim yeri istemiyor. Çerkeşli'den çıkıyor mağaranın ucu. *Solventaş'ın temelinde sütunlar çıktı. *Mimar Sinan geçmişin hatırası. Devletin buraya el atması lazım. Sanayicinin buranın tamamında gözü var. Ulaşım olanakları iyi olan bir bölge. Total ve Solventaş Adatepe'yi istiyor, Çolakoğlu ve Diler benzer biçimde.*

Görüşülenlerden bazılarının Dilovası'ndaki sanayici ve liman işletmesine olan tutumları somutlanması gereken noktalar olmakla birlikte incelemeye değer hususlar olarak kayıt altına alınabilir.

**Dilovası'nı gizemli gösteren kavşak ve geçiş bölgesi olması. Karadeniz'e 45 km.'de ulaşırsın buradan. *Kirli işler buradaki limanlarda döndü. Kara para burada aklandı. Gemilerle kaçakçılık yapılıyor.*

Sanayiciye yöneltilen eleştirilerden birisi de **sahte ÇED** raporları ve tapu kayıtlarındaki usulsüzlüklerdir. Görüşülenlere göre sanayiciler bürokrasideki bazı memurlar ile çıkar ilişkisine girmekte ve kendi istekleri doğrultusunda karar çıkartmaktadırlar.

**İmar sorunu var, 2/B arazisi, orman arazisine evler yapılmış. Fatih Mahallesi 2004 yılında Meclis gündemine geldi. Dilovası Sanayi Bölgesi'ne yeni fabrikalar kurulması kararı alınmıştı. Yeni tanklar ekleniyor, haddehaneler açılıyor. Fatih Mahallesi'nin bir kısmı OSB içerisinde gösteriliyor. *Tapu kayıtlarında oynamalar var. Sahte ÇED raporları var. Çed raporlarında muhtarlığın mührü yok. 1964 yılında onaylanmış tapu kayıtlarında yeniden eklemeler yaptılar. 2009'un Ağustos ayında yeni tapu eklediler Adatepe'ye. Altıntel, Arkem*

kimya yaptı bunu. Sanayici, belediye, bürokratlar arasında dayanışma var bölge tapusu üzerinde. Sanayici orman arazilerini talan ediyor.

Görüşülenlerin limanların güvenliğine ve deniz kirliliğine ilişkin ifadeleri de dikkate değerdir. “Gümrük Muhafaza Müdürlüğü nerde? Kim, neyi kontrol ediyor? Hafriyat işlerini dışarı ihale ediyorlar. **Polisan** her gün kamyonla **toprak döküyor** denize. Liman büyütüyor. Taş ocaklarından toprak çekiyorlar. *Sanayici cevizin, balığın hesabını versin” ifadeleri sanayici ve halk arasındaki sorun alanlarını belirginleştirmektedir. Gerçekte halkın sanayici karşısında kendini ancak bölgenin tarihi mirasa sahip bir bölge olduğunu savunarak korumaya çalıştığı söylenebilir.

4.4.5. Yokluk Kötülüktür

Sosyolojik açıdan göç sürecine ilişkin olarak ortaya konan itici faktörler gelinen bölgenin ekonomik, siyasal ve kültürel talep ve ihtiyaca cevap veremediği, buna karşın göç edilen yerin çekicilik taşıdığı anlamına karşılık gelmektedir. Bir anlamda görece olarak kalkınmamış ya da az kalkınmış bölgelerden, kalkınmış bölgelere göç yaşanması kaçınılmaz bir olgu olarak karşımızda durmaktadır. Göçmenleri hareket ettiren saik ekonomik çıkarları, sosyal ilişkileri ve kültürel benzerliklere dayanan ortaklıklarıdır.

Ağrı'nın kışı, işsizliği getirdi bizi buraya. Yedi ay kar altında memleketimiz. Tarlamız var ancak verimli değil, sulama yok. Ağrı'da beş ay kar var. *Akraba, akrabayı Dilovası'na çekti. Sahip çıkacak biri lazım. Ağrı'dan Dilovası'na yardım, gıda gelir. *75'lerde işçi arayan çoktu bu civarlarda, ondan memleketten **koptuk geldik. Şimdi iş yok ama hala gelenler var.”*

1987 yılında belediye olan Dilovası siyasal beklentiler ve oy kaygıları nedeniyle Doğu ve Karadeniz bölgelerinden yoğun göç almış bir ilçe haline dönüşmeye başlamıştır. Belediye başkanlarının iş ve ücretsiz arsa verme vaadiyle Dilovası'na yerleşen yeni göçmenler bugünkü Dilovası'nın sakinlerini oluşturmuşlardır. Dilovası'nda bugün itibariyle nüfusun çoğunluğu doğu illerinden gelenlerden oluşmaktadır. Bingöllü olan ilk belediye başkanının seçim kazanabilmek için Bingöllü, Erzurumlu ve Ağrılıları Dilovası'na davet ettiği sıklıkla söylenmektedir. Belediye imkânları kullanılarak yeni gelen göçmenlere, ev yapmak üzere hazine arazileri gösterilmiş, kum, çimento ve diğer inşaat malzemeleri yardımı yapılmıştır.

78 yılında Çerkeşli Köyünün bir mahallesine geldim, **köylüm vasıtasıyla. O zamanlar Dilovası'nda **sadece** Marshall, İzocam ve Lever fabrikaları vardı. DYO sonra açıldı, 83'te*

açıldı. 81’de Diler Demir fabrikası açıldı. Assan Alüminyum fabrikası vardı. Ateş, bildiğin evlerin içinde gibiydi.

Küresel kapitalizm, modernleşme ve kentleşme süreçlerinden etkilenen kırsal nüfus geniş kitleleri “gurbet” ve “sıla” kavramlarıyla tanıştırmış; kent alanlarını inşa eden öznel olarak bu yapıların karmaşık ve dinamik bir içerik kazanmasına yardımcı olmuşlardır. Öte yandan kendi kaderini tayin eden insanlar olarak göçmenler, çoğu zaman pasif bireyler olarak yönlendirilmenin ve yardım merkezlerinin öznesini oluşturmuşlardır. Kültürel anlamda farklı olanların göçü beraberinde “**kendilerini eşit ve eşit vatandaş görmeyenlerin**” ilişkilerinde yeni bir dönemin yaşanmasına neden olmuştur. Sosyal sistemle entegre olan, “**mülkiyet sahibi**” olma şansı yakalamış göçmenler çok kültürlü aidiyet bağları kurabilirken; kuramayanlar, sistemle bütünleşememe sorunlarını, etnisite, din, siyasi örgütlenmeler üzerinden sağlamaya çalışmakta ve mevcut durumlarının yol açtığı travmaları en aza indirme çabasıdadırlar. Günümüz Türkiye’sinin kent yapılarında ortaya çıkan protest duruşlar ve marjinal kimlik bu boyutuyla değerlendirilmeye muhtaç görünmektedir.

4.4.6. Konut Sorununa Çözüm (!): Kaçak Yapılaşma ve İşgal

Türkiye’de yaşanan iç göç süreçleri içerisinde göçmenlerin kendi konut sorunlarını yine kendi girişimleriyle çözen “**gecekondu**” ya da “**kaçak yapılaşma**” anlaşılması gereken bir sorun alanıdır. Türkiye’de ilk gecekondu affının çıktığı 1948 yılından bu yana daha modern alanlar üretme çabası ne yazık ki kendini meşrulaştıramamış bulunmaktadır. Dilovası bağlamında değerlendirildiğinde halkın kendi konut sorununu gecekondu ötesinde ve **apartmankondu** tipi yapılar içerisinde inşa etmeye çalıştığı görülmektedir.

Dilovası bağlamında değerlendirildiğinde işgal ve kaçak yapılaşma; yarı **mafya** tarzı güç ilişkileri ve siyasi destekle kendisini ortaya koymuştur. Dilovası’ndaki kaçak yapılaşma, yasal alanın dışına çıkmakla kalmamış, beraberinde devlet kurumları içerisine yerleşerek **devlet mekanizması** üzerinden bu yapılaşmayı sürekli kılmıştır. Nitekim göçle gelen gruplara gecekondu yapımaları karşılığında belli siyasi mekanizmalara ve ideolojilere **sadakat beslemeleri** ve oy vermeleri istenmiştir.

**1974’te Dilovası bağlık, bahçelikti. Üzüm bağları, meyve ağaçları vardı burada. Dilovası’nın şimdi % 80’ini tapusuz. Çardaktepe Caminin tapusu yok. *1987’de yıkım oldu, evleri kaçak diye yıktılar, ormanla birlikte yıktılar. Bir dönem gecekonduculara yıkım kararı çıktı. Adapazarı’ndan gelen Orman Müdürlüğü yıktırmış. Keşif geldi, hâkim geldi.*

Dilovası'nın % 80'i **tapusuz**. *Mimarsinan, Orhangazi, Cumhuriyet Mahalleleri'nin geneli tapulu. Yıldız Mahallesi'nde hazine arazisi var ama az. *Tapulu yerin emlağı olur. Belediye bize emlak servisinden kâğıt getir diyor, biz nasıl kâğıt götürelim, sonra bir çözüm buldular galiba.*"

Dilovası'ndaki gecekondulaşmanın **1984 yılındaki genel aflla** ivme kazanması, çıkan affin birtakım gruplarca kullanılmasının da önünü açmıştır. Oysa 1984 affı gecekonduların yıkılarak **yapsatçılık** yoluyla gecekonduların bölgelerinin **ıslah** edilmesini hedeflemiştir. Devletin gecekonduların alanlarının ıslahını yapsatçılara bırakması beraberinde kendi üretmediği ve kontrol edemediği konut sorununu tanıması ve onların meşruluğunu kabul etmesi anlamında algılanmış ve bugünkü durum ortaya çıkmıştır.

**Herkes arsa alıyordu, bizde aldık. Allah demediler, kul hakkı demediler arsaları işgal ettiler. *10 nüfuslu aileler için TOKİ uygun değil. Doğulular müstakil eve almış. Eskiden belediye başkanı oyunu bana ver, çimento, tuğla veririm diyordu. *Tapu verilir nasıl olsa anlayışı devam ediyor. *Son aylarda kaçak yapılaşma arttı. Dilovası'nda sanayi doydu kararına karşın hala sanayide deniz doldurma ve tank ekleme devam ediyor. *Adatepe'de bazı mezarlar çıktı. Tarihi eserlerin üzerini örttüler.*

Gecekondular başlangıçta planın veya girişimin olmadığı durumlarda ve hızlı göç karşısında bir çözüm olarak görülmüştür. Ancak dikkat çekici nokta konut ve arsa pazarını kontrol eden **organize** yapıların varlığıdır. Geçmiş bağlamında değerlendirdiğimizde gecekondular ve kaçak yapılaşmalar popülist politikaların bir uzantısı olarak da değerlendirilebilir. Nitekim son 50 yılda gecekonduların yapılaşması, Türk mesken stokunun en hızlı gelişen kısmını oluşturmuş ve bazı sosyologlar tarafından **kır-kent yapılanması** (Birsen Gökçe, 2004-2005) ve (Mübeccel Belik Kıray, 1967) **tampon mekanizma** kavramı altında tanımlanmıştır.

**Plan, proje yok. Park, oyun alanı, kent meydanı yok. Kömür ocaklarının kalkması lazım. *Bu caminin önünden geçen yolu görüyorsunuz, burası ilçenin ana caddesi! Hiç kazaya benziyor mu, sokak gibi *Zamanında çok susuzluk çektik. *Belediye binası yıkık, dökük. *Hâlihazırda Belediye ile Kaymakamlık aynı binayı kullanıyor. *Mekân sıkıntısı kaliteyi etkiliyor *Turgut Özal Mahallesi'nin aşağısına yol yapıldı, yüksek duvarlar örülmüş, toprak kaymasını önlemek için. *Dilovası ilçesi kurulurken OSB sınırı mahalleden geçti. Yıldız Mahallesi ikiye bölündü. *İlçe olmamızın hiçbir katkısı olmadı. İlçenin doğru düzgün girişi yok. İlçe olunca, Gebze'ye bakıyorduk, Gebze gibi oluruz diyorduk, ama hiçbir şey*

değişmedi” *Ulaşım açısından iyi oldu ilçe olmamız. Büyükşehir, otobüs seferleri koydu. Şu caddeden binen bir vatandaş, Kocaeli Tıp Fakültesinde inebiliyor.”

***Yalnızca Dilovası sakinleri değil, sanayi alanları da işgal edilmiş durumda. *Dilovası’ndaki arazilerin %80’i tapusuz. (Belediye İmar Müdürlüğüne göre %50’si). *Devlet beni kiracı gösteriyor. 5 yıllık “ecri misil” alıyor. 500 m² yer için ödediğimiz, 5 yıllık bedel 1800 lira. Parayı ödemezseniz de bir şey olmaz dediler ama yine de ödedik.**

Dilovası bugün itibariyle altyapı çalışmalarını tamamlama noktasında son aşamalara gelmiş görünmektedir. İçme suyu ve kanalizasyon yapısı da tamamlanmak üzeredir ve bölgede doğal gaz konutlarda kullanılmaya başlanmıştır. Ancak temel sorun orman arazileri ve 2/B arazileri üzerine yapılmış bulunan konutların varlığı ve pek çok konutun tapusunun olmamasıdır. Sanayi açısından değerlendirdiğimizde benzer bir süreç sağlıklı yerleşim çabalarıyla kendisini göstermektedir.

***Eski Belediye Başkanı’na göre, Yıldız ve Fatih Mahallelerinin durumunun bir an önce neticelendirilmesi gerekli. Vali Bey devreye girerse buranın sorunları çözülür. *Dilovası OSB emlakçılık yapıyor. Sanayi arsası üretiyor. *Dilovası’na kentsel dönüşüm, sosyal tesis, alt ve üst yapı lazım. *burası deponi alanı olarak, Yalova Haydarpaşa arasında bağlantı kuracak. Diliskelesi Mahallesi’nin boşalması lazım. Diler ve Çolakoğlu’nun fabrikaları kalkmalı, limanları kalabilir. Kömürcüler sanayi kalksın. Bacalı sanayiler Dilovası mevcut haliyle sanayi trafiğini kaldırmaz. Cürufları denizi doldurmada kullanıyorlar.**

Belediye bina sorunu nedeniyle kendisi için önemli olan birimleri aktif olarak kullanamamakta ve mekân sıkıntısı hizmet kalitesini etkilemektedir. Mevcut belediye binasının üzerine bir kat ekleme yapılarak şimdilik sorun çözülmeye çalışılmaktadır. İlçeye hükümet konağı, hastane, kent meydanı, spor salonları, okullar, parkların yapımına ihtiyaç duyulmaktadır. Dilovası’nda mermerciler borsasının kurulmasına karşı ciddi direnç yaşanmaktadır. Zira Dilovası’nın tek genişleme alanı olarak Tavşancıl Mahallesi’ne yakın bir bölgenin Mermerciler borsasına verilmesi ilçenin genişlemesi önünde engel olarak görülmektedir. Belediye Başkanı Yaman’a göre halka rağmen bu proje yapılamaz, borsadan vazgeçilmelidir.

Dilovası’ndaki konutların ruhsat ve tapu sorunu kamu hizmetlerine erişimi de olumsuz etkilemektedir. Kamu hizmetlerinin ulaşması için gerekli, okul, hastane, sağlık kurumu vb. yapılacak uygun arsaların bulunması önemli bir sorundur. Bir anlamda devlet vatandaşı evinden tahliye edememekte, öte yandan vatandaşa para vererek yine kendi arazisini satın

alamamaktadır. Dilovası'ndaki yerleşimlerin yasal bir statüye kavuşması için **uzman bir komisyon** öncülüğünde kamulaştırma ve kentsel dönüşüm uygulanması kaçınılmaz görünmektedir.

4.4.7. Sosyal İlişkiler ve Kültürel Yapı

Dilovası'na yapılan göç beraberinde sosyal ilişkilerin, sosyal davranış kalıplarının taşınmasını sağlamıştır. Kente uyum sağlamada karşılaşılan güçlükler yanında akrabalık ve hemşehrilik gibi kırdan taşınan ilişkiler bireyin söz konusu ilişkiler ağı içine kapanarak ayrı bir **alt kültür** oluşturmaya yol açmış görünmektedir.

**Aile bağları güçlü, büyük ne derse oy oraya gider. Dilovası'nın ailesi mısır ekmeği gibi dağılmaz. *Yanlış yapmadığın sürece Dilovası'nda sorun olmaz. Ataerkil toplumda hata yapan iyi karşılanmaz. *Kayapınarı Mahallesi'nde Karslı ve Ağrılı vatandaşlarımız çoğunlukta. Kayapınarı'ndaki aileler birbirleriyle akraba. *Küçük Ağrı'nın köyü burası. Gelin kayınpederinin yanında konuşmaz.*

Dilovası'ndaki sosyal ilişkilerde yaş hiyerarşisi önemli bir belirleyendir. Büyükler konuşurken küçükler çoğunlukla dinlemektedir. Kadınlar bağlamında değerlendirdiğimizde en yakın ilişkiler anneler ve kızları arasında yaşanmaktadır. Kadınlar açısından erkek çocuk otorite sağlamanın bir göstergesidir ve kadınlar soyun devamının oğullarına bağlı olduğunun bilincindedirler.

**Her evde en az 5 çocuk var. Dedeye, nineye bakılır. Her evin 2 yaşlısı vardır. Ortalama aile büyüklüğü 10. "Her evde 5 çocuk var. *Evde kedi bakmıyoruz. Annemin getirdiğinin yarısını getirmeli kadın, değilse ekmek yok. *Bu kadar insan nasıl iş bulsun. Düğün salonlarının önüne gidin, çocuk dolu, hepsi her gün bahşiş peşinde. 38 yaşında 8 çocuk sahibi olan Kürt kökenli aileler var. Nüfus artış hızı durmuş görünüyor. Genç evliler de çocuk sayısı 4'e kadar düştü. Aileler, ataerkil. Mahalleli birbirinin akrabası.*

Dilovası'nda kadının sembolik olarak toplumsal cinsiyeti babasına ve kocasına bağlıdır. Ataerkil olan aile yapılarında doğal olarak aile erkeğe aittir. Her erkek bir aile edinmekte ve kadınlar içinde doğduğu veya bulunduğu ailenin yalnızca parçası olmaktadır. Gelinlerin evlendikten sonra birkaç yıl kayıncılarıyla oturması olağan bir durumdur. Bunun dışında köyden gelen yakın aile bireyleri Dilovası'nda aynı evi paylaşmakta ve evin giderlerine ortak olabilmektedir.

**Muhafazakâr yapı kırılmadı henüz ama son 5 yıldır bir farklılaşma yaşıyor. Akraba bağları zayıflıyor. Her ailede okuryazar var artık. Kültürel yapıyla bağlantılı olarak kızların okullaşma oranı düşük. Kız evde oturur, eşine hizmet eder anlayışı hâkim. *Nitelikli insan söylemi buranın siyasetinde geçerli değil. İşsizlik büyük sorun. *Dilovası'nın en kullanışlı alanları kahvehaneler. İnsanlar kendi kabuklarında, zaman harcıyorlar.*

Evlilik tercihinde köyden gelen kızların daha **temiz** olduğu düşüncesi yaygın bir durumdur. Doğulu göçmen çocuklar evliliklerini çoğunlukla köylerinden ve akrabalarından biriyle yapmakta ve bu durum toplumla entegrasyonlarını engellemektedir. Evlendikten sonra farklı kültürle bir araya gelemeyen kadın, çoğunlukla edilgen, geleneklerine bağlı, evde eşini bekleyen bir aktör olarak konumlanmaktadır. Kadınlar için en büyük **sosyalleşme** alanları düğünler, kültürel etkinlikler ve sokak aralarındaki karşılaşmalarıdır. Bu yapıya karşın kadınların yoksullukla mücadele yanında, erkek ve **ataerkil** egemenlikten kurtulma amacıyla çalışmayı istedikleri ve sosyal baskıdan kurtulmaya çalıştıkları da bilindik bir durumdur.

4.4.8. Kentin Aşiretleri ve Hemşehrilik Bağları

Herkesin birbirini tanıdığına ilişkin bilgi gerçekte sosyal ortamın nasıl oluştuğunun da göstergesidir. Mahallede geçirilen zamanın çokluğu yanında sakinler arasındaki aşiret ve akrabalık ilişkileri sosyal yapının anlamlandırılmasında önemli bir göstergedir. Bu ilişkilere bakıldığında **aynı bölgeye ait olma hissi** ile güven besleme tutumu, beraberinde karşılık beklemeden dayanışma ağının oluşumuna zemin hazırlamakta ve zaman içerisinde bu ilişkilerin daha da kökleşmesini sağlamaktadır.

*Dilovası göçle kurulan bir kent. Birinci kuşak gelenlerin eğitim düzeyi düşük. Kapalı bir toplum burası. Burada feodal yapı, aşiret bağları kuvvetli. Aile büyüklerinin otoritesi eğitim oranı yükseldikçe zayıflıyor. Ağrıdan gelen kültürünü de getirdi. Ağrılı değilim, Karaköseliyim (Ağrının eski ismi). Buradaki aileler kalabalık ve göç ailesi, yaşam alanlarında lüksü bilmeyen insanlar. *Orhangazi, Turgut Özal ve Kayapınarı aynı kökenden gelen insanların mahallesi. Burada sosyal doku yavaş değişiyor. Burada kızlar pantolon giymez, başları açık gezmezdi. Şimdi yavaş yavaş bunlar oluyor. Yeşil alanlar, sosyal alanlar yok. Kahvehaneler var, dernekler var. Turgut Özal'ın her köşesinde bir cami var.*

Dilovası hâlihazırda geleneksel bağlarla örülmüş sosyal bir yapının temsilcisidir. Aşiretler arası ilişkilerin anlamlandırılması gerçekte otorite ve güç ilişkilerinin de anlaşılmasının ön koşuludur. Nitekim Başimi Aşireti üyeleri her fırsatta nüfus fazlalıklarını, konuşmalarında destekleyici bir unsur olarak kullanabilmektedir. Aşiretlerin kendi varlıklarını

temsil ettikleri en belirgin alan düğünler ve cenazelerdir. Dilovası çarşısı merkezinde yer alan “**taziye evi**” cenaze merasimlerinin gerçekleştirildiği bir mekân olmasının ötesinde, cenazenin ait olduğu aile ve aşiret için kendilerini ifade ettikleri, gösterdikleri bir alandır. “*Dua alıyoruz. 7-8 bin liralık yemek dağıtılır. İlk gün 500 kişi gelir. Bir hafta sürer taziye*”. Benzer bir yaklaşım ölümün 52. günü sonrasında verilen yemek ikramında görülmektedir. Sokak aralarına kurulan kapalı bir çadır içerisinde et, pilav, helva ve ayrandan oluşan ikrama tüm akrabalar, aşiret üyeleri katılmakta ve yemeğe harcanan giderlere maddi katkıda bulunmaktadır.

Tablo 3: Dilovası’ndaki Aşiretler

Sıra No	Aşiret Adı	Tahmini Nüfus
1	Başimi Aşireti	3000
2	Nezoi Aşireti	2000
3	Hemdiki	2000
4	Moti Aşireti	2000
5	Buriki Aşireti	400
6	Sıpkı Aşireti	200
7	Pileki Aşireti	1000
8	Memani Aşireti	1000
9	Hallesini Aşireti	500
10	Gerturi Aşireti	500
11	Zıpkeri Aşireti	500
12	Beriki Aşireti	350

Törenselleşmiş etkinliklerin anlamı ve işlevi gerçekte sosyal yapının arkeolojisinin analizidir. Nitekim göçmen gruplarında geleneksel kutlamalar gerçekte yeniden inşa edilen tarihi ve kültürel miras üzerine dayandırılan özgül bir kimliği ifade etmektedir. Beraberinde bir kültürel pratiğin gelecek kuşaklara aktarılma amacı taşımaktadır. Öte yandan göçmen gruplarının ortaya koydukları kültürel etkinlikler bir boyutuyla eklemlenme ve ait olma girişimleri ve toplumsal mekânı **sembolik** olarak sahiplenme biçimi olarak kurgulanmaktadır.

4.4.9. Eğitim Seviyesi ve Algısı

Eğitim ve ğretim süreci kültürel entegrasyon sürecinin vazgeçilmez unsuru olarak kabul edilmektedir. Günümüzde eğitim bireysel ve toplumsal boyuttaki ıktıları yanında dikey sosyal hareketliliği sağlayıcı bir faktör olarak önemini korumaktadır. Beraberinde mesleki eğitim, iş yaşamına girişte hala geçerli bir lt olma durumunu devam ettirmekte, vasıflı olmak istihdamın temel koşulu olmaktadır. Bireylere kazandırılan nitelikli eğitim, dünya rekabet şartlarında ülkeler için belirleyici bir özellik olarak yer almaktadır.

**Gle birlikte her şey değişti. ncelik para kazanmaktı, eğitim değil. Turgut Özal Mahallesiinde okuryazar oranı dşktir. 1200 seçmeni var mahallenin. Ekonomik yetersizlikler yönlendirilmeyi kaçınılmaz kılıyor. *İlçedeki işsizliğin ve yoksulluğun en büyük sebebi göç eden birinci neslin, eğitimsiz oluşu, okuma-yazma dahi bilmemesidir. *Nitelikli eleman yok, Dilovası'nda. Meslek lisesi yok, çok programlı lise var, içerdiği programlar geeki değil.*

Eğitim sürecinde karşılaşılan aksaklıklar yalnızca farklı kültürel grupların kendi alışkanlıklarıyla bağlantılı değildir. Eğitim ve okulun onlara karşı yerine getirmek zorunda olduğu görevlerin tam olarak yerine getirilememesinde yatan aksaklıklarda incelenmesi gereken bir alandır. Dilovası'ndaki aileler eğitim ve sosyal sistemle bütünleşme noktasında; isteksiz kalanlar, kararsız kalanlar ve değişme taraftarları olarak üç gruba ayrılabilirler. İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne göre temel sorunlar şöyle sıralanabilir:

Çıraklık eğitim merkezi yok, Gebze'de var. İlçenin 70 derslik ihtiyacı var. cret, dışarıda oturma, kadrosuzluk, bina sorunu var. Yıldız İlköğretimde birleştirilmiş sınıf var. Taşımalı ya da sınıfın birisini taşımak için halkın karar vermesini bekliyoruz. 2008'de 3500 olan okuryazar olmayan oranımızı 2000 kişiye düşürdük. Çalışmalarımız devam ediyor. 517 kişi 2008 de, 726 kişi 2009'da okuryazar belgesi aldı. **Bayanlar utangaç. Ev ziyaretleri aracılığıyla okuryazar olmayanları okulla davet ediyoruz. Bütün okullarda okuryazarlık eğitimi veriyoruz. ayırova ve Darıca da okuryazar olmayan daha çok.*

Dilovası'nda anaokulu sorunu var. 2011'de tamamlanmış olacak. Öğretmenler dışarıda oturuyor. **Kadrolu ğretmen ihtiyacı var. 246 kadrolu, 64 sözleşmeli öğretmenle birlikte hizmet veriliyor. **2 yıllık niversite mezunu olan 58 ücretli ğretmen alışıyor.** Dilovası'nda doğu kökenli ailelerin oldukça fazla ocuk ve nüfusa sahip. Toplam **11 bin** civarında bir ğrenci ilk ve ortaöğretime devam ediyor.*

**Öğretmenlerin egzersiz faaliyetleri desteklenmeli. Öğretmenler Dilovası'nda oturabilmeli. Ders cretleri çekici hale getirilmeli. Bazı okulların bilgisayar laboratuvarları*

internet kafe olarak mahalleliye hizmet veriyor. Halk eğitim destekli bu program yoğun hale gelmeli. *Bir dersane ve sürücü kursu var. Bölgedeki sanayi işletmelerinin ve halkın okullaşmaya yeterli **desteği** verdiğini söylemek mümkün değil. Bireylere nitelik ve meslek kazandırılması önem arz etmektedir. **Okur-yazar olmayan kadın çok.** Belediye başkanı aracılığıyla iş yaptırma alışkanlığı var. Vatandaş olarak gelmek ve hakkını aramak istemiyor. Devlet bana bakmalı anlayışı var.

Dilovası'na gelen göç gruplarının bir kısmı eğitim imkânlarını kullanarak bu bölgeden çıkma arzusundadırlar. Özellikle düzenli bir gelire sahip olan ve ticari kazanç sahibi olanların Dilovası'nı yalnızca bir çalışma mekânı olarak belirledikleri görülmektedir. Gebze'nin sağlamış olduğu yaşam zenginliğinin yol açtığı çekicilik yanında Dilovası'nın eleştirilen olumsuz yönleri bu tercihi belirleyen kriterlerdir.

Göç sürecinde karşılaşılan temel sorunlardan birisi ikinci kuşak göçmen aile çocuklarının, 8 yıllık zorunlu eğitime devam etmek yerine vasıfsız olarak çalışma yaşamına atılmayı tercih edebilmeleridir. Eğitim konusunda ilçeye özgü aşağıdaki tespitler değerlendirilmesi gereken noktalardır.

- Göçle gelen çocukların **kültürel entegrasyonu**, içinde bulunduğu toplumun eğitim olanaklarıyla yakından bağlantılıdır.
- Göçle gelen çocuklar eğitim olanaklarından yeterince yararlanamamakta ve anne-babalar çocuklarına eğitim konusunda örnek rol modellemesi sağlayamamaktadır.
- Göçle gelen çocuklar yaşama dezavantajlı başlamaktadırlar. Özellikle dilsel ve kültürel engeller nedeniyle içinde yaşadıkları büyük toplumun olanaklarıyla yakın ilişki kurmamaktadırlar.
- Dilovası'nda göçle gelen ailelerin çocuklarını okutan öğretmenlerin beklentileri az olmaktadır.
- Erken yaşta çalışma yaşamı içerisine katılan çocukların parayla tanışmaları eğitim sürecinden uzaklaşmalarına yol açabilmektedir.
- İstihdam konusunda sorun yaşayan ailelerin çocukları, eğitim sürecini göz ardı edebilmektedir.

- Kız çocuklar bazen aileleri, bazen de sosyal ortamları nedeniyle okumamaya özendirilmektedir.
- Kadınların evde kapalı kaldığı ve sosyal ve kurumsal ilişki kuramadığı durumlarda çocukların eğitim sorunu daha belirgin hale gelmektedir.

Son olarak Dilovası'nda çocukların **kültürel/etnik topluluklar** içerisinde sosyalleşmesi onların hâkim sosyal ortamdan tecrit edilmesi durumunu ortaya çıkarabilmekte ve çocukların geleceğe bakış açılarını etkilemektedir. Sınırlı bir sosyal ortam içerisinde bulunmaları onların ilerdeki **iş/meslek** yaşamında sorunlar yaşamalarına da yol açabilmektedir.

Buna karşın sosyal sistemle entegre olan göçmen çocukları Dilovası dışına çıkmakta ve farklı bir kültürel çevrenin üyesi olmayı tercih etmektedir. Fakat temel sorun işsizlik hali yaşayan ve görece alt tabakada bulunan ailelerin çocuklarının sınırlı sosyalleşme imkânlarının varlığı ve yönlendirilmeye açık olan konumlarıdır. Bu durum, gerçekte göçün taşıdığı özellikler nedeniyle dinamik olan alanın melezliği ve belirsizliğidir.

Kadın ve çocuklar arasında görülen eğitim seviyesi düşüklüğü gençler arasında oldukça yaygın görülmektedir. Özellikle gençler eğitim sürecinden erken ayrılmakta ve çalışma yaşamına atılmayı tercih etmektedirler. Söz konusu gençlerin asgari ücretin altında Gebze'de **merdiven altı** diye tabir edilen işletmelerde **kot taşlama** işçiliğinde çalışmaları ise ayrı bir bakış açısını gerekli kılmaktadır. Bunun dışında ilçenin eğitim kalitesinin yeterli olduğunu söylemek oldukça zor görünmektedir.

4.4.10. Örgütlenme ve Sivil Toplum

Dilovası'nın en büyük sorunlarından biri **kentleşmemek** ve insanların kentleşme bilincinden uzak olmasıdır. Dilovası'nın hemen her mahallesinde hemşehri dernekleri üzerinden bağlantılar kurulmakta, sosyal ve ekonomik ilişkiler gerçekleştirilmektedir. Dilovası henüz **kent konseyi** kuramamıştır.

**1987'den beri yörecilik, dernekleşme başladı burada. Yöre dernekleri kıraathane gibi çalışıyor. *1995'te Dilovası'nu geliştirme derneğini kurduk. Dilovası sivil inisiyatifi bir anlamda. Dilovası koruma platformu tüm sorunlara denk düşen bir irade. Dilovası'nu Koruma Platformu. STK'lar toplanıp bir araya geldi. DİKOP belediye başkanını eleştirebilir. İZAYDAŞ'ın bir tesisi buraya kurulacaktı onun için yürüdük. Mermereçiler Tavşancıl'a gitmeye kalktı. DİKOP önledi. Mermereçiler sanayi sitesine gitsin. Kirliliği buraya dökcek.*

Dilovası'ndaki hemşehrilik ilişkilerinden beslenen dernekler sosyal ilişkilerin **meşrulaştığı** alanlar olarak da düşünülebilir. Buna karşın kent kültürüyle bütünleşik olmayan dernekler beraberinde kamusal alanda dışlanma tehdidi altında bulunan birlikteliklerdir.

*Ekosder Derneği: Dilovası'nın sorunu yalnızca çevre sorunu değil. Ekonomik boyut var. Sanayileşmesi sorunlu. Göç devam ediyor. Seçim zamanlarında politik ayrımlaşma yaşıyor. Hukuki sorunlar var. Hazine arazileri, orman arazileri talan ediliyor. Sanayici kural tanımaz bir tavır içerisinde. Yerel yönetim ise işgüzarlık yapmaktadır. Menfaat uğuruna denizi dolduruyorlar. Çevreyi kirletme OSB mevzuatına aykırı. En azından OSB sınırlarında tarihi eser var. Mimar Sinan Köprüsü OSB'nin ortasında kalıyor. Köprüünün etrafından fabrika boruları geçiyor. OSB için fiili altyapı oluşturulmalı. Burada OSB yoktu önce fabrikalar kuruldu. Sonra OSB oldu. Gelişigüzel bir sanayileşme var. İnsan ve çevre sağlığı gözetilmiyor. OSB'de ağır metal, ağır kimya sanayileri var. Emisyon salınım oranları en yüksek seviyede. Ekosder bilinçlenme çalışmaları yapıyor. Mitingler düzenledi, basın açıklamalarında bulundu. Dernek Türkiye Çevre Platformuna üyedir. *Dilovası koruma ve geliştirme platformunu oluşturduk. Platforma tüm dernekler ve muhtarlıklar destek veriyor. Yeni sanayileşme istemiyoruz.*

Dilovası'ndaki dernekleşme çabalarının yeni aidiyetler kurulmasına imkân tanıyıcı bir içerik taşıdığı düşünülmektedir. Nitekim kimlik taleplerinin tanınma isteği beraberinde tüm farklılıkların kamu alanına hücum etmesine yol açmış bulunmaktadır. Dahası mahallelerdeki dernekler, farklı etnik gruplar ve sosyal yapılar arasında bütünleşmeyi engelleyici bir karakter taşımaktadır. Söz konusu dernekler bir anlamda bölgesel milliyetçilik, dinsel ayrımcılık ve farklılaşma söylemleri taşıyabilmektedir. Bu noktada Dilovası'ndaki yerel, bölgesel derneklerin etkisi sınırlı kalmakta ve çatı örgütlenmelere ihtiyaç duymaktadırlar.

4.4.11. Kamu Personeli Sorunu

Dilovası'nda sıklıkla dile getirilen sorunlardan birisi de, ilçede görev yapan kamu görevlilerinden bazılarının iskan alanı olarak Dilovası'nı tercih etmeyişleridir. Özellikle güvenlik ve eğitimle ilgili kamu personelinin ilçede oturmayaşları ciddi eleştiri konusudur.

**Buraya gelen memur hizmet yapmıyor. Nedenini bilemeyeceğim. *Memurlar buraya başlangıçta gitmek için geldi. 1993'te buradaki öğretmenlere konut vaat edilmişti. *Memurlar burada oturmuyor. Polis dâhil. Yalnızca bir polis var oturan. *Öğretmen oturmuyor burada. Rahatsızlık verirler, baskı altına alırlar aileni.*

Halka örnek rol modeli oluşturabilecek kamu görevlilerinin ilçede oturmaları konusundaki eleştiriler haklılık payı taşımaktadır. Ancak ilçenin taşıdığı olumsuz koşullar, kamu görevlilerinin ikamet tercihlerini Gebze'ye ya da Tavşancıl'a taşımalarına yol açmıştır. Dilovası'nın ihtiyaç duyduğu **kamusal imajın** kazanılması ve altyapı sorunlarının giderilmesiyle bu sorunun aşılabileceği düşünülmektedir. Kamu personeline yöneltilen eleştirilerin ardında, kültürel farklılık, kabul etmeme ve kamu yönetimiyle ilişki kuramama gibi nedenlerin de olduğu değerlendirilmektedir.

4.4.12. Beklentiler: Devletin Terazisini İyi Tutmak Lazım

Dilovası bugünkü haliyle, kaçak yapılaşma ve göçe bağlı sosyal sorunlar yaşayan bir ilçe görünümündedir. Orta ve üst yaş gruplarında okuma yazma oranı düşük ve işsizlik oranı yüksektir. Mevcut işgücünün kalifiye olmaması nedeniyle istihdamda sorunlar yaşanmakta ve bu durum farklı biçimlerde **etnik kimlik** üzerinden dönüştürülmeye çalışılmaktadır.

Dilovası'nın günlük hareketli nüfusu 70 binlerin üzerine çıkıyor, Dilovası'nın köyleriyle birlikte nüfusu 44 bin. 2020 yılında Dilovası'nın nüfusu 300 bine çıkacak. Kuzeyde yeni kurulacak OSB'lere dışarıdan işçi gelecek, şimdi 300 olan fabrika sayısı 1000 fabrikaya çıkacak. Dilovası'nda yaşayanların hepsi işe alınsa da talebi karşılamaya yetmez, bu kişiler Dilovası'nda yaşayacak. Cumhuriyetin 100. yılında Dilovası nüfusunun artışı kaçınılmaz.

Dilovası'nın en önemli eksikliklerinden birisi olarak hastanenin olmayışı gösterilmekte ve halk çoğu durumda çevredeki ilçeleri örnek göstermektedir. İlçede sağlık hizmetleri poliklinik hizmeti veren sağlık ocakları aracılığıyla sağlanmaktadır. Halkın hastane talebinin ardında yatan temel saik, her ilçenin bir devlet hastanesi olur düşüncesidir. Buna karşın Gebze ve Dilovası arasındaki mesafenin yakınlığı yanında, Dilovası'nın henüz yeni ilçe statüsüne kavuşmuş olması bu ihtiyacın karşılanmasını geciktirmiş bulunmaktadır.

Dilovası'nın en büyük eksiği hastane. 2 senedir yapacağız diye oyalıyorlar. Turgut Özal'da hastane temeli atılacak. **Hastane bir ihtiyaç. İlçeye hükümet konağı, hastane, kent meydanı, spor salonları, okullar, parkların** yapımına ihtiyaç duyulmaktadır. Dilovası'nda **umumi tuvalet yok. Belediyenin tuvaleti kullanılıyor.**

Hastane konusunda halk çoğunlukla **yanlış yönlendirilmekte** ve kendilerine karşı yürütülen bir ötekileştirme politikasının olduğu düşüncesi hâkim bulunmaktadır. "2007-2009

seçim vaatlerinin yerine getirilmesini bekliyoruz. Referandum sonuçları ortada” ifadeleri halkın hastane konusunda kullandığı argümanlardan birisidir.

Görüşülen kişilerin Dilovası’na ilişkin olarak belirttiği sorunların nefret ve kızgınlık üretmekle kalmayıp, sahip oldukları dünya görüşlerini pekiştirdiği görülmektedir. Nitekim bir belediye görevlisinin ifade ettiği “**Kültür merkezi yok. Sosyal ortamlar yok. Bana çiçek, lale değil, fasulye göndersinler. Bu bedeli zamanı gelince ödettireceğiz. Dışlanmışlık hissi yaşıyoruz**” ifadeleri hizmet alma ve alamama arasındaki gerginliğin bireysel/toplumsal dışavurumunun örneğidir.

**Sanayiciyle ilişkiler kopuk. Çöp deponi alanı kalkmalı. Çevre kirliliği var. Lojistik depolama alanlarına sınırlama getirilmeli. Halkla sanayiciyi barıştırmak lazım.*

Organize Sanayi Bölgesi yönetimi ve halk arasındaki anlaşmazlık sürekli vurgulanan bir sorun yumağına dönüşmüş görünmektedir. Sanayicinin yukarıda yer alan ifadeleri değerlendirmesi ve Dilovalıyla birlikte ortak projeler geliştirmesi zaruri bir ihtiyaç olarak algılanmaktadır. Görüşülenlerin sıraladığı diğer sorun alanları şunlardır:

*Dilovası’nda istihdam sorunu çözülmeli.

*Dilovası sahipsiz; en bakımsız, en kötü ilçe burası. Bakım yok.

*Sorun sadece tapu değil, hizmet istiyoruz.

*Arsalarımıza şerh konu, satış yapamıyoruz.

*Hastane istiyoruz. **Ulaşım** sorun, **park** ihtiyacımız var. Turgut Özal Mahallesi’ne **otobüs** çıkmıyor.

*Çöpü Mimar Sinan’ın üzerine depoluyorlar. Kömür bizim üzerimizde depolanıyor.

*Pazar yeri sorunu var. **Kapalı pazar** yeri kuracağız sözü verildi ama ortada bir şey yok.

*Darıcanın **Kroman Çelik** sorunu var. Kroman Çelik buraya gelsin. Burası Darıca’ya taşınısın. Hem sanayici hem de Dilovası halkı için iyi olur.

*Ailelerin ekonomik sorunları var, çocuklarını çalıştırıyorlar.

*Öğretmenler Dilovası’nda çalışmak istemiyor, **varoşa** düştük diye hayıflanıyorlar.

*Burası **vahşi kapitalizmin** yaşandığı bir yer.

***Çocuk parkı** yapılsın. **Spor tesisi** yeterli değil. **Sosyal ortam** yok. Sosyal ve kültürel alanlar inşa edilmeli.

***Açık cezaevi** burası, **park, çay bahçesi** lazım.

*Hava **kirliliği** devam ediyor.

***TOKİ** gelmeli buraya. Şu an 8 bin konut var Dilovası'nda. 15.000 konutluk bir **TOKİ** olabilir. TOKİ **bedava ev** yapmaz. Yeni bir Dilovası kurulabilir. *8000 tane konut yıkılsın yeniden yapılsın.*

Yukarıda yer alan sorunlar içerisinde en önemli çözüm alanı, Dilovası yerleşiminin **yasal bir statüye** kavuşturulması ihtiyacıdır. Yasal olmayan yerleşim birimleri beraberinde kamu hizmetlerine erişimi engellemekte, sanayici ile sorun yaşanmasına neden olmakta ve arsa işgalini devamlı kılmaktadır.

5. DİLOVASI EYLEM PLANI

Kamu, özel sektör ve üniversiteler ile sivil toplum örgütlerinden ilgili temsilcilerin katılımı ile düzenlenen çalıştayda, Dilovası'nın sosyo-ekonomik ve çevresel problemleri tartışılmış ve bu problemlerin çözümüne ilişkin yürütülmesi gereken faaliyetlerin ortak akılla ortaya konduğu ve tüm taraflarca bu çözümlerin benimsendiği bir platform ortamı oluşturulmuştur.

Dilovası çalıştayının; Dilovası'nı etkileyen ve ilçede etkilenen tüm paydaşları bir araya getiren ilk çalışma olduğu dile getirilmiş ve çalıştay organizasyonu memnuniyetle karşılanmıştır. Bu memnuniyet, çalıştayda üretilen çalışmaların kalitesini doğrudan etkilemiştir. Raporun bu bölümünde, çalıştayda grup çalışmaları ve arama konferansı ile ortaya çıkan sorunlar ile bu sorunlara yönelik olarak üretilen eylemler değerlendirilmektedir.

5.1.SORUN ALANLARI-TÜRLERİ

Dilovası çalışmalarının tümünden elde edilmiş görüşler ışığında 4 temel sorun alanı belirlenmiştir:

- A. Çevre ve Planlama Sorunları
- B. İdari Sorunlar ve Altyapı Sorunları
- C. Ekonomik Sorunlar
- D. Sosyo-Kültürel Sorunlar

Belirlenmiş olan bu sorun alanlarının da kendi içlerinde gruplanması ile oluşturulmuş sorun türleri eylem planında yer almaktadır:

A. Çevre ve Planlama Sorunları	B. İdari Sorunlar ve Altyapı Sorunları	C. Ekonomik Sorunlar	D. Sosyo-Kültürel Sorunlar
1. Çevre Kirliliği 2. Plansız Kentleşme/ Kentsel Büyüme ve Plansız Sanayileşme	1. Denetim ve Yetki Karmaşası 2. Güvenlik Sorunu	1. İşsizlik Sorunu 2. Sanayi Faaliyetlerine İlişkin Sorunlar	1. Sosyal Faaliyetlerin Eksikliği 2. Eğitim Hizmetlerinin Yetersizliği 3. Sağlık Hizmetlerinin Yetersizliği 4. İlçede ikamet eden nüfusun sosyo-kültürel gelişmişlik seviyesinin düşük olması

5.1.1. Çevre ve Planlama Sorunları

Sanayinin oluşturduğu kirlilik, çevre sorunlarının en önemli parçasını oluşturmaktadır. Dilderesi'nin mevcut durumu, hava kirliliği, gürültü ve görüntü kirliliğinin Dilovası'nı tehdit ettiği düşünülmektedir. Çöp alanı, kömür depoları, sanayi tesisleri, trafik, OSB'ler bu kirliliğin kaynaklarıdır. Çevresel araştırma ve kontrollerin yetersiz olmasının bu kirliliğe yol açtığı ifade edilmektedir. Kirliliğin halk sağlığı üzerindeki etkilerinin bilimsel verilerle değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu konuda hazırlanan Meclis Araştırma Komisyonu Raporu'ndaki öneriler tam olarak uygulamaya geçirilememiştir.

Dilovası'nın plansız büyümesinin ilçede birçok sorunun kaynağı olduğu düşünülmektedir. Dilovası kent imar planının mevzuata uygun olmaması ve OSB'lerin kentleşmeye uygun olarak planlanmadığı ifade edilmektedir. Çarpık yapılaşma ve sanayileşme kent kimliğini tehdit eder boyutlara gelmiştir.

Çevre Kirliliği Sorununa Yönelik Eylemler:

HEDEFLER	GELECEĞE YÖNELİK ÇÖZÜM PROJELERİ	SORUMLU KURUMLAR	KOORDİNATÖR BİRİM	SÜREÇ TASARIMI
Her türlü kirlilik ölçümünde sağlıklı ve güvenilir ölçüm yapılması	Kirlilik Ölçüm Parametrelerinin Doğru Bir Şekilde Belirlenmesi Projesi	1) Çevre ve Şehircilik Bakanlığı 2) Sağlık Bakanlığı 3) Kocaeli Valiliği 4) Kocaeli Üniversitesi ve 5) Diğer üniversitelerden akademisyenler	1) Kocaeli Valiliği 2) Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü	Kısa vade (Acil)
	Veri Ölçümleme, Veri Bankası Oluşturma ve Kamuoyu Bilgilendirme Projesi	1) Çevre ve Şehircilik Bakanlığı 2) Sağlık Bakanlığı 3) Kocaeli Valiliği 4) Kocaeli Üniversitesi 5) OSB Yönetimleri 6) Dilovası Belediyesi	1) Kocaeli Valiliği 2) Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü	Kısa vade (Acil)
Sanayi Kirliliğinin Yasal Sınırların İzin Verdiği Sıma İndirgenmesi	Kimyasal Depolama Tanklarında Alttan Doluma Geçirilmesi	1) Çevre ve Şehircilik Bakanlığı 2) Kocaeli Valiliği 3) OSB Yönetimleri	1) Kocaeli Valiliği 2) Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü	Kısa vade (Acil)
	Atık İçin Uydu Takip Sistemi Projesi	1) Kocaeli Valiliği 2) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	1) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	Kısa Vade (1-3 yıl)
	Bertaraf Tesislerinin Oluşturulması (OSB) Projesi	1) Kocaeli Valiliği 2) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi 3) Dilovası Belediyesi	1) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	Kısa Vade (1-5 yıl)
	Geri Kazanım Tesislerinin Artırılması Projesi	1) Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	1) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	Kısa Vade (1-5 yıl)

Sanayi Kirliliğinin Yasal Sınırların İzin Verdiği Sınıra İndirgenmesi		2) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi 3) Dilovası Belediyesi		
	Atık Envanteri Ve Atık Sahaları Projesi	1) Çevre ve Şehircilik Bakanlığı 2) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi 3) Dilovası Belediyesi	1) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	Kısa Vade (1-5 yıl)
	Çöplüğün Rehabilitasyonu Projesi	1) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	1) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	Kısa ve orta vade (1-10 yıl)
	Kapasite Artışını Kontrol Etme Projesi	1) Çevre ve Şehircilik Bakanlığı 2) Kocaeli Valiliği 3) OSB Yönetimleri	1) Kocaeli Valiliği	Kısa vade (Acil)
Hava Kirliliğinin Önlenmesi	Hava Kalitesi Master Planı Projesi	1) Çevre ve Şehircilik Bakanlığı 2) Kocaeli Valiliği 3) Kocaeli Üniversitesi 4) Dilovası Belediyesi	1) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	Kısa Vade (1-5 yıl)
	Hava Kirlleticileri İyileştirme Projeleri	1) Kocaeli Valiliği 2) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi 3) Yerel Yönetim	1) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	Orta Vade (5-10 yıl)
	İlçede Isınma Amaçlı Doğal Gaz Kullanımı Projesi	1) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	1) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	Orta Vade (5-10 yıl)
	Trafik Akışının Hızlandırılması Projesi	1) Kocaeli Valiliği 2) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi 3) Karayolları Genel Müdürlüğü	1) Kocaeli Valiliği 2) Karayolları Bölge Müdürlüğü	Orta Vade (5-10 yıl)
Gürültü Kirliliğinin Önlenmesi	Gürültü Haritalarının Üretilmesi Projesi	1) Çevre ve Şehircilik Bakanlığı 2) Kocaeli Valiliği 3) Kocaeli Üniversitesi	1) Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü	Kısa Vade (1-5 yıl)

		4) Dilovası Belediyesi		
	Gürültü Önleyici Setlerin Oluşturulması Projesi (TEM otoyolu kaynaklı Gürültü Kirliliğinin Önlenmesi için Ağaçlandırma Projesi) ¹	1) Çevre ve Şehircilik Bakanlığı 2) Kocaeli Valiliği 3) Kocaeli Üniversitesi 4) Dilovası Belediyesi	1) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi 2) Karayolları 1. Bölge Müdürlüğü	Kısa Vade (1-5 yıl)

Dilderesi'nin Temizlenmesi	Dilderesi Islah Projesi	1) Kocaeli Valiliği 2) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi 3) DSİ Genel Müdürlüğü	1) İSU Genel Müdürlüğü	Kısa Vade (1-3 yıl)
	Havza Arıtma Projesi	1) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi 2) Dilovası Belediyesi 3) Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü	1) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	Kısa Vade (1-5 yıl)
	Kullanma Sularının Arıtılması Projesi	1) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi 2) Dilovası Belediyesi 3) Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü	1) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	Kısa Vade (1-5 yıl)
Çevre ve Halk Sağlığı için Tedbir Geliştirme "Daha Temiz Bir Çevre İçin Dilovası'nda Ele Projesi"	Çevre Denetim Komisyonu'nun kurulması ²	1) Kocaeli Valiliği 2) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi 3) Kocaeli Üniversitesi 4) Dilovası Kaymakamlığı 5) Çevre İl Müdürlüğü 6) Dilovası Belediyesi 7) Dilovası'nı Koruma Platformu 8) Fatih Mahallesi Yeşil alanı Koruma ve Yaşatma Derneği 9) EKOSDER'den birer katılımcılı ekip	1) Kocaeli Valiliği	Kısa Vade (1-5 yıl)
	Sahil bandındaki fabrikaların (ve Adatepe'deki tarihi dokunun içerisinde kalan deponi alanlarının farklı bir bölgeye) taşınması ³	1) Kocaeli Valiliği 2) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi 3) OSB Yönetimleri	1) Kocaeli Valiliği 2) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	Orta Vade (5-10 Yıl)

1. Ağaçlandırma Projesi aynı zamanda hava kirliliğini de önleyebilir ve kentsel estetik açısından da olumlu katkısı vardır.

2. Ekibin aylık ya da 3 aylık raporlar yayınlaması

3. Özellikle Belde Limanı, Polisan ve Çolakoğlu'nun çevreye verdiği zararların tespit

Plansız Kentleşme/Kentsel Büyüme ve Plansız Sanayileşme Sorununa Yönelik Eylemler:

HEDEFLER	GELECEĞE YÖNELİK ÇÖZÜM PROJELERİ	SORUMLU KURUMLAR	KOORDİNATÖR BİRİM	SÜREÇ TASARIMI
Planlı Kentleşmenin ve Kalkınmanın Sağlanması	Dilovası'nın sorunlarının çözümü için planlama çalışmalarının güncellenmesi 1	1) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, 2) Dilovası Belediyesi	1) Dilovası Belediyesi	Kısa-orta vade (1-10 Yıl)
	Dilovası'nın Tüm Sorunlarının Mekan İlişkisi Kurularak Halihazır Veriler Üzerinde Değerlendirilmesi ve Raporunun Oluşturulması Projesi 2	1) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi 2) Dilovası Belediyesi	1) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi 2) Dilovası Belediyesi	Kısa Vade (1-5 Yıl)
Dilovası Kent Kimliğinin Oluşturulması	Yöresel Derneklerin Desteklenmesi Ve STK'ların Ortak Çatı Altında Toplanması Projesi	1) Dilovası Belediyesi 2) İlgili Sivil Toplum Kuruluşları	1) Dilovası Belediyesi	Kısa Vade (1-5 yıl)
	Yerel Medya Ve Yerel Yönetimlerle Kent Kimliği Projesi	1) Dilovası Belediyesi 2) İlgili Sivil Toplum Kuruluşları	1) Dilovası Belediyesi	Kısa Vade (1-5 yıl)
	Kültürel Festival Projesi	1) Dilovası Belediyesi 2) İlgili Sivil Toplum Kuruluşları	1) Dilovası Belediyesi	Kısa Vade (1-5 yıl)
Arsa ve Konut Sorununun Çözülmesi	Arsa ve Konut Envanteri Projesi	1) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi 2) Dilovası Belediyesi	1) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	Kısa Vade (1-5 yıl)
	TOKİ ve Kent Konut Projesi	1) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi (Kent Konut) 2) TOKİ	1) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	Kısa-Orta Vade (1-10 Yıl)

HEDEFLER	GELECEĞE YÖNELİK ÇÖZÜM PROJELERİ	SORUMLU KURUMLAR	KOORDİNATÖR BİRİM	SÜREÇ TASARIMI
Dilovası'ndaki Tarihi Dokunun Ortaya Çıkarılması ve Korunması	Kazılar Ve Taramalar Projesi (Arkeolojik Araştırmalar Projesi) "Tarihten Davet Var"	1) Kültür ve Turizm Bakanlığı 2) Kocaeli Valiliği 3) Kocaeli Üniversitesi 4) Dilovası Belediyesi 5) Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu 6) Özel sektör (sponsor olarak)	1) Kültür ve Turizm Müdürlüğü 2) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	Orta Vade (5-10 yıl)
	Dilovası Kültür Envanteri Projesi	1) Kültür ve Turizm Bakanlığı 2) Kocaeli Valiliği 3) Kocaeli Üniversitesi 4) Dilovası Belediyesi 5) Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu 6) Özel sektör (sponsor olarak)	1) Kültür ve Turizm Müdürlüğü 2) Dilovası Belediyesi	Kısa Vade (1-5 yıl)
	Mimar Sinan Köprüsü'nün restore edilmesi projesi	1) Kültür ve Turizm Bakanlığı 2) Kocaeli Üniversitesi 3) Kocaeli İl Özel İdaresi 4) Dilovası Belediyesi 5) Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu 6) Özel sektör (sponsor olarak)	1) Kocaeli İl Özel İdaresi	Kısa Vade (1-5 yıl)
	Halkın, STK Ve Kamunun Tarihi Doku Konusunda Bilgilendirilme Tanıtım Projesi	1) Kültür ve Turizm Bakanlığı 2) Kocaeli Üniversitesi 3) Dilovası Belediyesi 4) Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu	1) Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Orta Vade (5-10 yıl)
	Tarihi Dokuyu Yaşayarak ve Yaşatarak Koruma Projesi	1) Kültür ve Turizm Bakanlığı 2) Kocaeli Valiliği 3) Kocaeli Üniversitesi 4) Dilovası Belediyesi 5) Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu	1) Kocaeli Valiliği 2) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	Orta Vade (5-10 yıl)

Kentsel Estetiğin Sağlanması	"Biz Biriz, Dilovası'yız" ³	1) Dilovası Belediyesi	1) Dilovası Belediyesi	Kısa Vade (1-5 Yıl)
	Fabrikaların Dış Cephelerinin yenilenmesi ve yeşil alan oluşturulması	1) OSB Yönetimleri 2) OSB Yönetimlerinde faaliyet gösteren firmalar	1) Dilovası Organize Sanayi Bölgesi Yönetimi 2) Dilovası Belediyesi	Orta Vade (5-10 Yıl)
Kentsel Dönüşüm Projelerinin Uygulanması ve Üretilmesi	TOKİ eli ile üretilecek Kentsel dönüşüm Projeleri ⁴	1) Kocaeli Valiliği 2) TOKİ 3) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi 4) Dilovası Belediyesi	1) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	Kısa ve orta vade (1-10 yıl)
	Kentsel Dönüşüm Projeleri için uzman bir komisyon kurulması Projesi ⁵	1) Dilovası Belediyesi 2) TOKİ 3) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi (Kent Konut) 4) İlgili Sivil Toplum Kuruluşları Doğu Marmara Kalkınma Ajansı	1) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	Kısa Vade (1-5 Yıl)

1. Sosyal donatı alanları arttırılmalı ve nitelikleri iyileştirilmelidir. Farklı kültürlerin buluşma ve kaynaşma odakları şeklinde tasarlanmalıdırlar.
2. Kentleşme mekan üzerinde yasal bağlayıcılıkla (imar planları) ile sağlandığı taktirde kentlileşme de devamında gelecektir. Mekana müdahale beşere müdahaleden daha kolay ve yasal bir zemine oturduğundan dolayı kentsel dönüşüm konusunda zaman zaman toplumsal tepkilere yol açan süreçler yaşansa da müdahaleci uygulamalarda bulunmak gereklidir.
3. Dilovası ilçesinin kamusal alandaki ilçe imajının mevcut sorunları kısır döngüde bıraktığı bilinmektedir. Böyle bir proje ile ilçenin olumsuz imajının ortadan kaldırılması için ortak çalışma birlikteliği sağlanabilir.
4. Olası bir kentsel dönüşüm projesinde yeni yerleşim yeri olarak Tavşancıl Mahallesi en uygun alan olarak görülmektedir. Tavşancıl Mahallesi ve Kayapınarı arasında toplu konut üretimi için uygun konut alanları bulunmaktadır. İkinci, ancak daha az kabul gören bir diğer görüş de; Darıca

Kroman Çelik arazisinin yeni yerleşim alanı olarak belirlenmesi, fabrikanın da Dilovası'na taşınması görüşüdür. Yeni Yıldız ve Fatih Mahallelerinin OSB sınırları içinde kalan kısımları için acil müdahale planları oluşturulmalıdır.

5. Bu komisyon kentsel dönüşüm projelerinin çok boyutlu katılımcılığını ve uzlaşmayı sağlamakla birlikte, kentsel dönüşüm eyleminin gecikmesi durumunda Yeni Yıldız ve Fatih Mahallelerinin sorunlarını çözmek için de faaliyette bulunmalı, en azından otoyol kenarındaki mahallelerin yeni bir bölgeye taşınması yolu ile bu alanların ağaçlandırılması sağlanmalıdır.

5.1.2. İdari Sorunlar ve Altyapı Sorunları

Bölgedeki denetimlerin yetersiz olduğu düşünülmektedir. Bu yetersizliğin sebeplerinden birisi de yetki karmaşasıdır. Konut ve sanayi tesisi ayrımları ile ilçe sınırı ayrımlarındaki belirsizlikler bir karmaşa oluşturmaktadır.

Halk sağlığını öncelikli etkileyen maddelerin ölçümünün sağlıklı yapılmasının gerekliliği vurgulanmıştır. Bu açıdan halkın doğru bilgilendirilmesinin sağlanması önemlidir. Kritik verilerin bilimsel ve şeffaf olarak toplanmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Bölgede acil durum ve müdahale imkânları sağlanmış durumda değildir. Acil durumlarla ilgili planların yetersiz olduğu düşünülmektedir.

Denetim ve Yetki Karmaşasına Yönelik Eylemler:

HEDEFLER	GELECEĞE YÖNELİK ÇÖZÜM PROJELERİ	SORUMLU KURUMLAR	KOORDİNATÖR BİRİM	SÜREÇ TASARIMI
Denetim ve Yetki Karmaşasına Yönelik Eylemler	Dilovası'ndaki ölçümlerin tek ve yasal bir kaynaktan yayımlanarak bilgi kirliliğinin önlenmesi	1) Çevre ve Şehircilik Bakanlığı 2) Kocaeli Valiliği	1) Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü	Kısa vade (Acil)
	Dilovası-Gebze Mülki Sınırlarının Çözümlemesi Projesi	1) Kocaeli Valiliği 2) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi 3) İlgili kaymakamlıklar 4) Dilovası Belediyesi	1) Kocaeli Valiliği	Kısa vade (Acil)
	STK'ların da Dâhil Edildiği Bir Denetleme Yapısı Projesi	1) Çevre ve Şehircilik Bakanlığı 2) Sağlık Bakanlığı, 3) Kocaeli Valiliği, 4) Dilovası Belediyesi 5) OSB Yönetimleri	1) Kocaeli Valiliği	Kısa vade (Acil)
	OSB İç Denetim Birimleri Oluşturulması Projesi	1) Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı 2) Sağlık Bakanlığı 3) OSB Yönetimleri	1) Bilim, Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü	Kısa vade (Acil)
	İl Çevre/Sağlık/Büyükşehir Denetim Birimlerinin Bir Şubesinin Dilovası'nda Konuşlandırılması Projesi	1) Çevre ve Şehircilik Bakanlığı 2) Sağlık Bakanlığı 3) Kocaeli Valiliği 4) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	1) Kocaeli Valiliği	Kısa vade (Acil)

1. Yerel örgütlenme düzeyinde ilerleyen sivil toplum örgütlenmelerinin çatı örgütlenmeye dönüşmesi ve kapsayıcı olması konusunda girişimlerde bulunmalıdır

Güvenlik Sorununa Yönelik Eylemler:

HEDEFLER	GELECEĞE YÖNELİK ÇÖZÜM PROJELERİ	SORUMLU KURUMLAR	KOORDİNATÖR BİRİM	SÜREÇ TASARIMI
Güvenlik, İtfaiye ve Acil Durum Müdahale Altyapısının Oluşturulması	Acil Durum Planlama ve Koordinasyon Projesi	1) Kocaeli Valiliği 2) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi 3) Dilovası Belediyesi	1) Kocaeli Valiliği 2) Afet ve Acil Durum İl Müdürlüğü	Kısa vade (Acil)
	MOBESE Sisteminin Kurulması	1) Kocaeli Valiliği	1) Kocaeli Valiliği	Kısa Vade (1-3 Yıl)
	Polis lojmanlarının yapılması	1) Kocaeli Valiliği 2) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi 3) TOKİ	1) Kocaeli Valiliği	Kısa Vade (1-5 Yıl)

5.1.3. Ekonomik Sorunlar

İşsizlik sorunu bölge için olumsuz sosyo-ekonomik koşulların başında gelmektedir. Sanayinin eğitimli işgücü ihtiyacıyla bölgedeki kalifiye eleman arzı dengelenememiştir. Bu sorun bölgeye gelen göçle birleştiğinde sosyal entegrasyonu zorlaştırmaktadır. İlçe halkının ekonomik gelişmişliğinin yetersizliği, yaşam standardının yükseltilememesi aynı sosyo-ekonomik sarmalın sonuçlarındandır.

Yerleşim ve organize sanayi bölgesi ayrışımındaki belirsizliğin bir sorun teşkil ettiği ifade edilmektedir. OSB'lerin lojistik ihtiyaçlarını karşılayacak ticari alanlara gereksinim vardır. Sanayide temiz üretim teknolojileri eksiktir.

İşsizlik Sorununa Yönelik Eylemler:

HEDEFLER	GELECEĞE YÖNELİK ÇÖZÜM PROJELERİ	SORUMLU KURUMLAR	KOORDİNATÖR BİRİM	SÜREÇ TASARIMI
Vasıfsız İşçilerin Vasıflı Hale Getirilmeleri ve İşgücüne Katılmalarının Sağlanması	Mesleki Kurslar Projesi	1) Kocaeli Valiliği 2) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi 3) İşkur İl Müdürlüğü	1) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi 2) İŞKUR İl Müdürlüğü	Kısa ve orta vade (1-5 yıl)
Nitelikli İşgücünü Bölgeye Çekilmesi	Çağdaş Konut Alanlarının Oluşturulması Projesi	1) TOKİ 2) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi (Kent Konut)	1) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	Kısa ve orta vade (1-10 yıl)
	Eğitim Olanaklarının Geliştirilmesi Projesi	1) Kocaeli Valiliği 2) Kocaeli İl özel İdaresi 3) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	1) Kocaeli Valiliği	Kısa ve orta vade (1-10 yıl)
	Sosyal Donatı Alanlarını Geliştirme Projesi	1) Dilovası Belediyesi 2) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	1) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	Kısa ve orta vade (1-10 yıl)

1. Vasıfsız işgücünün istihdamı ve mevcut nüfusun niteliğini ve iş yapma kapasitesinin artırma amacı ile adı geçen merkezin kurulması ile bölgenin gelecekte ihtiyaç duyacağı eleman ihtiyacı karşılanabilir.

2. Yukarıda adı geçen birimin kurulması gecikirse bu proje ile kamu kurumları ve sanayicinin desteğinde meslek edindirme projesi uygulanabilir ve fabrikalardaki taşeron firmaların daha kurumsal bir hale dönüşmelerinin sağlanması ile taşeron firmaların insan kaynakları birimi ile ortak çalışmalar gerçekleştirilebilir.

Sanayi Faaliyetlerine İlişkin Sorunlara Yönelik Eylemler:

HEDEFLER	GELECEĞE YÖNELİK ÇÖZÜM PROJELERİ	SORUMLU KURUMLAR	KOORDİNATÖR BİRİM	SÜREÇ TASARIMI
Sanayi Faaliyetleri için Hizmet Edecek Lojistik alanlarına yönelik ihtiyacın giderilmesi	Planlama ve Bölgesel Bir Analiz ile Lojistik Alanların Belirlenmesi ve Sanayicilerin Hizmetine Sunulması Projesi (Gerekirse yerleşim alanlarının kentsel dönüşüm ile terk edilerek bu alanların lojistik alan olarak planlanması)	1) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi 2) Dilovası Belediyesi	1) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	Kısa ve orta vade (1-10 yıl)
Kentsel mekânda sanayi alanları ile yerleşim yerlerinin ayrımının bilimsel bir şekilde yapılması	İmar Planlarının Gözden Geçirilerek Günün İhtiyaçları Çerçevesinde Revize Edilmesi Projesi	1) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi 2) Dilovası Belediyesi 3) Dilovası Organize Sanayi Bölgesi Yönetimi	1) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	Kısa vade (1-5 yıl)

5.1.4. Sosyo-Kültürel Sorunlar

İlçede sosyo-kültürel altyapı eksiktir. Sosyal donatıların çok eksik olduğu düşünülmektedir. İlçe sakinlerinin denizle irtibatı kopmuştur. İlçede derslikler ve eğitim personeli eksikliği bulunmaktadır. Okullarda hijyen eksiklikleri tespit edilmektedir. Ayrıca ara eleman ve kalifiye eleman yetiştirecek kurumlar ilçede bulunmamaktadır.

İlçede yeterli sağlık hizmetinin olmadığı düşünülmektedir. Sağlık taramalarının yetersizliğinden bahsedilirken, hastane ve doktor ihtiyacı da dile getirilmektedir. Ayrıca sağlık konusunda halkın bilgilendirilmesinin de yetersiz olduğu düşünülmektedir.

Sosyal Faaliyetlerin Eksikliğine Yönelik Eylemler:

HEDEFLER	GELECEĞE YÖNELİK ÇÖZÜM PROJELERİ	SORUMLU KURUMLAR	KOORDİNATÖR BİRİM	SÜREÇ TASARIMI
Sanayicinin Sosyal-Kültürel Yaşama Katkısının ve Katılımının Sağlanması	"Kültür Evim, Benim Evim Projesi"	1) Sanayiciler 2) Merkezi yönetimin ilgili taşra teşkilatları 3) Dilovası Belediyesi 4) İlgili Sivil Toplum Kuruluşları	1) Dilovası Belediyesi	Kısa vade (1-5 yıl)
	Sanayi Sponsorluğu Projesi (Spor Aktivite Alanları, Eğitim, Sahil Düzenlemesi Vb.)	1) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi 2) Dilovası Belediyesi 3) Sanayiciler 4) Özel Sektör (Sponsor olarak)	1) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	Kısa vade (1-5 yıl)

1. Sanayici ile halkın paylaşım toplantılarında bir araya gelmesi ve sorunların çözümünde ortak hareket etmeleri sağlanabilir.
2. Sanayicinin ihtiyaç duyduğu nitelikli elemanların istihdam garantili olmak üzere Dilovası halkının genç kuşağı arasından seçilerek okutulması sağlanabilir.
3. Gençlerin sınavlara hazırlanma için ve boş vakitlerini değerlendirebilecekleri mekânlar oluşturulabilir. Farklı yaş gruplarına hitap edecek nitelikte olmalıdır.

Eğitim Hizmetlerinin Yetersizliğine Yönelik Eylemler:

HEDEFLER	GELECEĞE YÖNELİK ÇÖZÜM PROJELERİ	SORUMLU KURUMLAR	KOORDİNATÖR BİRİM	SÜREÇ TASARIMI
Eğitim Faaliyetlerinin Nitelik ve Nicelik Olarak İyileştirilmesi	“Okulların İmkânlarının (Fiziki) İyileştirilmesi Projesi”: Mevcut okulların fiziki imkânlarının geliştirilmesi ve ortaöğretimden daha üst seviyede (meslek yüksekokulu ve teknik bilimler fakültesi gibi) eğitim imkânlarının ilçede kurulmasının sağlanması ile sağlanabilir.	1) Kocaeli Valiliği 2) Kocaeli Üniversitesi 3) Dilovası Belediyesi	1) Kocaeli Valiliği	Kısa vade (1-5 yıl)
	"Öğrenmenin Yaşı Yok Projesi": Bu proje ile okuryazar olmayanlara hitap edilerek, ilçedeki okuryazar nüfus oranının artırılması hedeflenmektedir.	1) Milli Eğitim Bakanlığı 2) Kocaeli Valiliği 3) Dilovası Belediyesi	1) İl Milli Eğitim Müdürlüğü	Kısa vade (1-5 yıl)

Sağlık Hizmetlerinin Yetersizliğine Yönelik Eylemler:

HEDEFLER	GELECEĞE YÖNELİK ÇÖZÜM PROJELERİ	SORUMLU KURUMLAR	KOORDİNATÖR BİRİM	SÜREÇ TASARIMI
Sağlık Hizmetleri Altyapısının İyileştirilmesi ve Kalitesinin Artırılması	İlçe Hastanesi Kurulması Projesi"	1) Kocaeli Valiliği 2) Kocaeli İl Özel İdaresi 3) Dilovası Belediyesi	1) Kocaeli Valiliği	Kısa Vade (1-3 yıl)
	Hastalık Ve Sağlık İstatistiklerinin Oluşturulması ve Güncellenmesi Projesi	1) Kocaeli Valiliği	1) İl Sağlık Müdürlüğü	Kısa vade (Acil)
	Halk Sağlığı Taramalarının Yapılması Projesi	1) Kocaeli Valiliği	1) İl Sağlık Müdürlüğü	Sürekli

1. Göçün ortaya çıkardığı yalnızlık, dışlanma ve ötekileşme süreçlerinin ortaya çıkardığı travmaların azaltılmasına ihtiyaç vardır.

5.2.ÇÖZÜM YOLUNDA HEDEFLER

Yukarıda ifade edilmiş olan sorun alanlarının altında yer alan sorunları çözüme kavuşturmak ve gerekli tedbirleri almak için katılımcı yöntemlerle hedefler belirlenmiştir. Hedeflerin bütüncül bir şekilde; konular özelinde ilgili kişi, kurum ve kuruluşlardan oluşturulan komisyonlar tarafından uygun görülmesi halinde bu hedeflerin gerçekleştirilmesine yönelik somut adımların tasarlanması için çalışılacaktır. Hedeflerin hangi sorun alanlarının altında yer aldığı Eylem Planı tablosunda detaylı bir şekilde görülmektedir.

5.3.GELECEĞE YÖNELİK ÇÖZÜM PROJELERİ

Sorun alanlarının altında belirlenmiş olan hedefleri gerçekleştirebilmek için farklı çalışmalarda paydaşlar tarafından belirlenmiş olan projelerin somut olarak Dilovası'nın sorunlarının üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Burada belirlenen projelerin bazıları hazırlık aşamasını daha kolay geçebilecek, bazıları da detaylı analiz ve sentez çalışmaları gerektiren projelerdir.

5.4.SORUMLU ve İLGİLİ KURULUŞLAR

Tespit edilen ve ilgili taraflarca uygulanmasında hemfikir olunan projelerin yürütülmesinde görev alacak kişi, kurum ve kuruluşların da yine katılımcı bir ortamda belirlenmesini müteakip projelerin uygulanmasına başlanacaktır.

5.5.PROJELERİN UYGULAMA SÜRECİ-ÖNCELİKLENDİRME

Dilovası'ndaki sorunların çeşitliliği ve fazlalığı dolayısı ile çözüm projelerinin hepsinin aynı anda hayata geçirilmesi mümkün olmayacağından, projelerin uygulama sıralaması için vadeler şeklinde belirlenmiş önceliklendirme yapılmıştır. Yine bu önceliklendirme sıralaması da Eylem Planı tablosunda görülmektedir. Dilovası çalışmasını tüm aşamalarında olduğu gibi önceliklendirmenin de Dilovası paydaşları ve katılımcıları tarafından katılımcı yöntemlerin uygulandığı bir çalışma ortamında konsolide edilmesi gerekmektedir.

6. DİLOVASI EYLEM PLANI SÜRECİ BAŞARI FAKTÖRLERİ

1. Dilovası'na yönelik olarak hazırlanan çalışmaların bir sentezi niteliğinde olan bu çalışma raporu ve eylem planı katılımçılık boyutunu üst seviyede taşıdığı için girişimlerin başarıyla sonuçlanması kuvvetle muhtemeldir.
2. Dilovası'nda yaşanan sorunlar Dilovası sakinlerini, imalat yapan firmaları, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarını oldukça yormuştur. Tüm paydaşlar ve ilgililer bu sorunların çözülmesine yönelik bir çalışma olduğu takdirde (projeye inanç noktasında yeterli güvenin oluşturulması halinde) uygulamanın içinde olmaya ve süreçleri kolaylaştırmaya hevesli görülmektedirler.
3. Dilovası ile ilgili olarak T.C. Doğu Marmara Kalkınma Ajansı tarafından yapılan çalışmalar güncel ve mevcut sorunları her yönüyle ortaya koyan çalışmalar olduğundan değerlendirilmemiş sorun alanı bulunmamaktadır. Dolayısıyla ortaya çıkan eylem planı bütüncül ve geniş kapsamlıdır.
4. Eylem planının tüm paydaşlar tarafından doğrulanması ve yine katılımcı bir ortamda tartışılarak kabul edilmesinden dolayı rollerin paylaşımı ve uygulanması konularında sıkıntı yaşanmayacağı düşünülmektedir.
5. Oluşturulan komisyonlar sorumlu oldukları konuların çözüm projeleri konusunu ve uygulama süreçleri konusunu sürekli olarak çalışacakları için sorun alanlarının tümüne yönelik bir çalışma birçok grupta eş zamanlı olarak yürüyecektir.